

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

Disputatio III. De alio externo charitatis effectu, qui est Correctio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

locorum Episcopo puniri volumus (nullo proflus eidem qua-
storibus in hac parte privilegio suffragante, (quod à suis re-
meritis ausibus qui vbiq; vt communis habet assertio, nimis
excuserunt, poene formidine propensius compellantur, & no-
tat Abbas ipsa sede Apostolica cap. ruarum n. 2. de privilegio.

DISPUTATIO III.

De alio externo charitatis effectu, qui
est correctio.

EX supradictæ disputationis principio satis constat,
opera misericordie spiritualis enumerari septem. Sci-
licet, remittere iniuriam inimici, illam patienter fer-
re, orare pro ipso, & pro aliis fratris, miserum con-
solari, delinquentem punire, consulere, & corrigere.
De remissione iniurie satis diximus, cum de dilectione inimico-
rum haberemus sermonem, de oratione tract. 7. de religione agen-
dam est. De consolatione miseri nihil speciale occurrit propter ge-
neralem doctrinam saepe positam de elemosyna corporali, esse,
inquam, solarium adhibendum misero, si illo grauitur indigeat, &
sine graui sua iactura comedere possit. Punire autem delinquen-
tem potius ad officium iudicis, quam priuati pertinet, si tamen
hæc puniio decretaria sit, sub correctione fraterna comprehen-
ditur, sicut & solatium.

PUNCTUM V.

Quid sit correctio, & an sit in præcepto, & cuius
virtutis actus.

- 1 Correctio est sermo, quo proximum niteris emendare.
- 2 Alia est correctio fraterna, alia iuridica.
- 3 Præceptum est correctionis fraterne.
- 4 Satis si quibusdam tacitis obiectiõibus.
- 5 Semper sunt aliquot conditiones, vt obliget hoc præceptum.
- 6 Oriur ex virtute charitatis hoc præceptum.
- 7 Impleri potest per actum elicatum à charitate, val à virtute
misericordie.
- 8 Satisfieri huic præcepto potest, etiamsi ex prauo motiuo correctio-
nem facias.

Nomine correctionis in præfati venit intelligendus qui-
cunque sermo, quo proximum niteris emendare, siue
emendatio sequatur, siue non ita cum D. Thom. 2. 2. quest. 33.
art. 1. & communi Theologorum, docet Greg. de Valent. disp. 3.
quest. 10. p. 1.

2 Duplex est correctio. Alia est correctio fraterna, alia iuridica,
correctio fraterna est, qua primò, & per se intendis bonum
proximi; correctio verò iuridica, qua per se spectas bonum
aliorum, qui per peccatum vitus scandalizantur, & bonum com-
mune, quod turbati cuiusque peccato solet, idèque hæc cor-
rectio ad iustitiam vindictiuam spectat. Correctio fraterna exer-
cari potest à patre in patrem, & ab inferiore in superiorem, & à
superiori in inferiorem, quia ad illius exercitium nulla requiritur
iuridictio. At iudicialis correctio non potest esse ab alio, quam
à superiore potestatem iurisdictionis habente, in præfati igitur
sermo est præcipue de correctione fraterna, non de iuridica.

3 Esse præceptum correctionis fraterne nemini Catholico-
rum potest esse dubium; vt latè probat Valen. disp. 3. q. 10. p. 2.
Tortez disp. 86. dub. 1. Suarez tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 7. num. 10.
& constat ex illis verbis læpius repetitis Ecclesiast. 19. Corripere ami-
cum corripit proximum, & traditur expressè ab Anacleto Papa, in
cap. tam Sacerdotes. 2. q. 3. Fundamentumque habet in illo chari-
tatis præcepto, Diliges proximum tuum, sicut te ipsum. Cum enim si
rectè diligis, velle debes peccatum non committere, illudque
procurare, ne animam occidas; idem debes velle, & procurare
tuo proximo. Item ex charitatis, seu misericordie præcepto ten-
neris proximi miseriam subleuare, si commodè poret; sed nulla
maior miseria esse potest, quam peccatum, & regulariter ad il-
lus auerendum est medium vniuersum correctio. Ergo teneris il-
lum adhibere. Item ex amore in Deum teneris eius iniurias, & of-
fensas impedire, si commodè possis.

4 Neque obstat ruina spiritualis esse proximo volunta-
ria, vt ab obligatione illam præcauendi excuseris; quia licet
sit voluntaria, ab illa voluntate debes illum remouere, si
commodè poret: ille enim est qui peccato desistere, ac difficul-
ter potest ob peccati illecebras, vel ob determinationem suæ pra-
ue voluntatis: hæc autem difficultatem obligaris iurare vin-
cendam, vt bene dixit Valen. disp. 3. q. 10. p. 2. pag. 663. 5. Responso.

Neque etiam obstat habenti bona propria te non teneri ex pro-
prietate elemosynam facere, quia non censetur esse in necessitate
tuorum bonorum constitutus, teneris, inquam, ei propria bona
ministrare, quia illis indiget, non tuis. At constitutus in periculo
peccandi, & in peccatum vel ex passione vel ex malicia propen-
sus, tuis monitis indiget, vt corrigatur. Teneris ergo illum corri-
gere. Ita Lorca 2. 2. quest. 33. disp. 4. n. 17. fine.

5 Hoc autem præceptum (vt de te constat) affirmatiuum est,
ac proinde obligat solum, cum aliqua circumstantia, & conditio-
nes interueniunt. Tres sunt potissimæ. Prima, vt proximus sit in
gravi necessitate spirituali constitutus. Secunda, vt possis absque
graui tuo, tuorumque incommodo ei subuenire. Tertia, vt fructus
ex tali correctione speretur. De quibus conditionibus in discursu
disputationis est agendum.

6 Sed inquires, ex qua virtute oriatur hoc præceptum? Aliqui
dicunt oriri ex illa virtute, aduersus quam proximus peccat; quia
quælibet virtus nos inclinât non solum in seipsis eius honestatem
conseruare & contraia fugere, sed etiam in aliis.

Cæterum omnino tenendum est cum D. Thom. ferè ab omni-
bus recepto, 2. 2. quest. 32. art. 1. ex charitate Dei, & proximi hoc
præceptum correctionis oriri; quia hæc virtus obligat quodlibet
malum Dei, & proximi auertere, quoad fieri possit. Sed peccatum
est vtrique malum, ergo obligat illud auertere. Aueri autem de-
bet correctio. Ergo obligat ad correctionem exercendam. Ne-
que obstat quælibet virtutem nos inclinare, vt eius honestatem
tam in nobis, quam in aliis procuremus conseruare. Quia esto ad
id inclinât, non tamen obligat, aliàs contra honestatem peccares;
quoties luxuriantem non impedires, & contra iustitiam, quoties
furantem non corrigeres. Quod non est dicendum; quia neque
omissione correctionis luxuriosi es intemperans, neque iniustus
ex omissione correctionis iniustus; vt bene notauit. Agid. de Co-
ninch. 2. 2. disp. 28. dub. 2. n. 12.

7 Cum verò huiusmodi præceptum impletur, impleri potest
per actum elicatum à charitate, & per actum misericordie, quæ
reputatur virtus distincta. Si ex amore Dei, & desiderio, quo velis
Deum non offendere, corripis proximum, actum charitatis elicis.
Si verò ex voluntate subleuandi illum à miseria procedis, actum
misericordie facis; & ita explicandus est D. Thom. cum dicit esse
actum charitatis, vt bene notauit Valentin. disp. 3. quest. 10. par. 1.
pag. 651.

8 Vnum tamen est omnino certum, & indubitatum, ad satis-
factionem huius præcepti non requiritur necessariò correctionem
fieri ex hoc, vel illo motiuo charitatis, vel misericordie. Nam
etiamsi ex malo motiuo procedas, satisfacere potes præcepto
correctionis, si sicuti satisfaceres præcepto ieiunij, vel Missæ au-
diendæ, vel elemosynæ erogandæ, etiamsi ex prauo fine ieiuna-
res, Missam audires, vel elemosynam tribueres. Et ratio omnium
est, quia hæc præcepta non sunt de actibus virtutis residentibus
in voluntate, sed de actibus externis misericordie, temperantie,
vel religionis, qui integri esse possunt, etiamsi à voluntate deprau-
entur, vt latius in materia de legibus; & docet in præfati Ban-
nes 2. 2. quest. 33. art. 2. Ludouicus Torres ibi disputat. 86. dub. 1.
pag. 1078.

PUNCTUM II.

Quem proximum ex supradicto præcepto oblige-
ris corripere.

- 1 Exponitur status questionis.
- 2 Circa proximum qui peccatum non commisit, tametsi in occasio-
ne committendi illud versetur, non est propriè correctio.
- 3 Secus si peccatum commisit, & in periculo est illud iterum com-
mittendi.
- 4 Si proximus publicè peccat, & à republica permittitur, corri-
piendus est, si spes sit emenda.
- 5 Peccatorem in peccato habituali existentem, absque periculo
committendi peccatum aliquod actuale, aliqui affirmant esse
obligationem correctionis.
- 6 Contrarium, vt probabilius defenditur.
- 7 Satis si fundam. n. 5. adducto.

Duplicem statum proximus habere potest. Primò potest esse
in peccato. Secundò in illius occasione. In peccato esse
potest habitualiter tantum, absque periculo iterum illud com-
mittendi, vel cum tali periculo.

2 Si proximus peccatum nullum commisit: at in periculo, &
occasione illud committendi versatur. Propriè præceptum corre-
ctionis, quatenus correctio est, non te obligat; quia dignus non
est correctione, seu reprehensione, qui non deliquit: eaque de
causa Christus Dominus non dixit, si peccatorus est frater tuus
corripere illum, sed si peccauerit in te, tacitè iulius correctionem
lapsam supponere. At esto hoc præceptum non te obliget proximi-
um corripere, obligaris tamen ex charitate Dei, & proximi
eius peccatum quoad fieri potest, impedire; qui tunc non vi
correctionis, sed vi defensionis honoris diuini, & boni proximi
obligaris.

obligaris. Egid. de Coninch. disput. 28. de correctione. dub. 3. num. 35. Suar. tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 8. n. 3. & 8.

3 At si proximus peccauit, & insuper est in periculo iterum labendi omnes. Doctores censent tunc proprie esse obligationem correctionis, quia proximus est in graui miseria. Tum ob peccatam commissam, tum ob periculum simile committendi. Item honor diuinae ibi periclitatur.

4 Sed quid si proximus non secretè, sed publicè peccat, & à magistratibus sic permittitur, teneris ne illum corrigere, si spes esse fructus? Videris obligatus non esse, quia te opponis licitè magistratus permissioni. Venerij occasio, vt in republicam maiora mala ingrediantur. Ceterum dicendum est te obligatum esse. Sic Egid. de Coninch. disput. 28. de corrept. dub. 3. numero 33. Ratio est, quia & Deus offenditur, ac proximus sibi malum infert. Ergo si hæc auertere potes absque periculo grauioris mali, obligaris. Quòd autem id fieri possit, constat, quia conuersionibus permisso malè viuendi à magistratibus concedatur, ex quo manifestè constat differentia, quare magistratus non teneatur hos peccatores impedire, & remouere, sed possit illos permittere, tu verò teneris vnum, vel alium corrigere quia magistratus non potest vnum, vel alterum corrigere, quin omnes impediatur, cum non adest ratio, ob quam potius vni, quam alteri permissionem concedat. At ex correctione vnus non obligaris omnes corrigere, neque ex vnus correctione, omnes correcti manebunt.

5 Quòd si proximus peccauit, cares tamen periculo iterum habendis dubium est, an teneris illum corrigere?

Bannes, 2.2. quest. 32. art. 3. dub. 1. ad 4. & Valent. disp. 3. quest. 10. part. 2. pag. 662. Bonac. disp. 3. quest. 4. part. 7. num. 4. & ex parte consentit Suar. de charit. disp. 8. sect. 3. num. 8. affirmant obligatum te esse corrigere proximum in peccato habituali existentem, etiam si ipse non teneatur tunc de illo penitere, si speres tua correctione fore, vt peniteat, Mouentur, quia existens in peccato existit in periculo damnationis, quo nulla est maior miseria. Ergo cum correctio ad subleuandam miseriam proximi dirigatur, efficitur tanè ad hominem existentem in peccato habituali dirigi. Adhuc enim ibi omnes circumstantiæ ad obligationem huius præcepti inducendam, videlicet proximum esse in graui miseria, & te posse absque tuo incommodo ab illa eum liberare. Quòd verò ipse proximus non teneatur tunc à peccato surgere, in causa non videtur esse, quominus tu non teneris resurrectionem procurare; ipse enim cedere potest iuri suo, & gratiæ sibi donandæ: ac tu non potes cedere bono alterius ex tua correctione sperato. Deinde obligatio peccatoris surgendi à peccato, & obligatio illum corrigendi, à diuersis virtutibus ortum habent; obligatio enim in peccatore surgendi à peccato habituali, vel ex virtute charitatis, qua ipsum teneris diligere, vel ex virtute penitentiar, qua teneris Deo pro peccato facto satisfacere, oritur; at obligatio illum corrigendi ex misericordia nascitur, que attendit miseriam proximi subleuare. Ergo cum hæc obligationes diuersæ sint, stare optimè potest obligatio misericordie absque obligatione charitatis, atque adeò te esse obligatum corrigere, etiam si alius non sit obligatus à peccato surgere.

6 Nihilominus etsi supradicta sententia probabilis sit, probabilior existimo contrariam, nempe peccatum mortale, quatenus tale est, non esse materiam præcepti correctionis, sed solum esse, quando timetur non fore corrigendum proximum suo tempore de illo: quare si à te vel alio speratur suo tempore corrigendum, non teneris illum de præsentibus corrigere, etsi possis: ita docet Abulen. in Matth. 18. questio. 81. Gloia in cap. si peccauerit, 2. quest. 1. Reginald. om. 1. lib. 4. cap. 25. num. 332. Sotus de regendo secreto. quest. 2. concl. 2. Lorca 2.2. questio. 33. artic. 5. disp. 4. 1. num. 3. Eman. Sa. verbo correctio. num. 1. & nu. 5. in editione Romana. Villalobos. tom. 2. sum. tract. 4. difficult. 2. num. 4. nobiscum consentit Suar. disput. 8. sect. 3. num. 7. vbi ait. Si videas proximum peccasse, & probabiliter existimas suo tempore acturum penitentiam, & ex hoc peccato non sumpturum occasionem peccandi, non teneris illum corrigere: idem tenet Torres, 2.2. quest. 33. disput. 86. dub. 2. pag. 1079. Egid. de Coninch. disput. 28. dub. 9. numero 117.

Ratio est, quia non censetur proximus in graui necessitate esse constitutus, nisi ex occasione peccati commissi, sumat occasionem illud peccatum committendi, aut probabiliter existimetur ita permanitur in illo peccato, vt suo tempore de illo non doleat: quod iam est nouum peccatum. Extra hoc periculum perseverantia in peccato, etiam si grauis miseria sit, non tamen ex misericordia videtur obligatus procurare illam tollere; si enim ipse ex charitate sui, que strictius obligat, non obligatur statim illam miseriam depellere, quare tu misericordia obligandus es procurare? Non enim coherere videntur te esse obligatum corrigere, & alium non esse obligatum admittere correctionem. Cum igitur peccator non statim ac peccat, teneatur de peccato conteri, (vt ferè omnes doctores fatentur, cum D. Thom. 4. dist. 17. quest. 3. art. 1. questionecula, 2. ad 4. Sotus, ibid. questio 2. artic. 6. Dur. questio. 10. Ioan. Med. Codic. de poenit. quest. 6. Nauarr. in sum. cap. 1. num. 27. & 29. Suar. de penitent. disp. 15. sect. 5.) non teneris correctionem admittere, que sibi tunc adhibetur. Ergo nec tu videris obligatus illi correctionem facere. Et confirmo. Peccatum proximi non po-

tes tollere per correctionem immediatè, sed media voluntate ipsius peccatoris. Ergo quando peccator non teneris apponere suam voluntatem ad tollendum peccatum, non teneris tunc correctionem apponere, cum correctio ad tollendum peccatum proximi ordinetur, quod tolli non potest nisi media voluntate ipsius. Quòdque satis à Christo Domino videtur insinuat illis verbis, Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus corripere eum inter te, & ipsum solum; si tenon audierit, adhibe tecum vnum, vel duos testes: si illos non audierit, dic Ecclesie; si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Si enim ipse peccator nec te, neque testes, neque Ecclesiam teneris audire, quomodo iudicandus es frater ethnicus, & publicanus? Ergo quando nullo modo obligatur correctionem admittere, præceptum correctionis videtur cessare.

8 Argumento pro contraria sententia respondeo, existentem in peccato mortali habituali in graui miseria existere, at non in graui necessitate ab illa surgendi, cum non inferat tempus penitendi, & existimetur illo adueniente fore vt peniteat. Ex quo tenent, quòd proximus potest absque peccato cedere bono per correctionem sperato, non obligaris illud procurare, quia media eius voluntate procurare debebas. Ad confirmationem dico obligationem in peccatore surgendi à peccato, & in corrigente illum corrigendi à diuersis virtutibus orti. At vna obligatio cum alia connexa est, quia correctio media voluntate peccatoris effectum habere debet, cuius voluntas nisi arctetur correctionem admittere, obligatio in corrigente efficac esse non potest.

PUNCTVM III.

Sicut proximus constitutus in obligatione peccandi venialiter, corrigendus ex obligatione.

- 1 Esse obligationem sub veniali aliqui docent.
- 2 Contraria sententia communis est.
- 3 Prima sententia probabilior videtur.
- 4 Satisfit rationi, num. 2. adducta.
- 5 Intelligentia sunt supradicta de peccato veniali, ex quo lapsus in mortale non timetur.
- 6 Si peccans venialiter subditus sit & ex eius peccatis religiosa disciplina labefactatur, Prælatus, mortaliter peccat non corrigens. Et idem est de aliis vicem Prælati gerentibus.
- 7 Ex sola dissimulatione peccatorum venialium, si occulta sint, non peccat Prælatus grauius.

ESSE sub obligatione venialis corrigendum, docet Caler. sum. verbo correctio fraterna Sotus. l. de regendo sermo. 2. quest. 2. concl. 3. Valen. 2.2. quest. part. 2. circa finem. Villalobos. tom. 2. sum. tract. 4. difficult. 2. num. 5. Lorca. disp. 4. num. 9. in editione Suar. disp. 8. de charit. sect. 2. num. 6. in medio. Ratio, quia hæc est quedam miseria, & maioris momenti, quam quilibet temporalis. Ergo si absque incommodo potes præcauere, cur non tenendus es?

Contrariam sententiam cõmunièr docent Doctores Paludan. 4. disp. 19. quest. 3. num. 4. Alen. lib. 2. sum. tract. 6. Bannes quest. 32. art. 2. dub. 1. Azor. lib. 12. cap. 4. quest. 4. Torres questio. 33. disp. 86. dub. 2. & deinde. Reginald. lib. 4. cap. 25. numer. 333. Bonac. disp. 3. art. 4. part. 7. num. 3. Saa in sum. Romana, verbo correctio. n. 5. in addit. vbi si crimen sit veniale, non est adhibenda correctio. Quod intelligi poterat de obligatione mortali sicuti dicit Syluest. verbo correctio quest. 1. Mouentur, quia per peccatum veniale frater non est perditus. Ergo correctio, que ad lucrandum fratrem ordinatur, ex illo Matth. 18. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, in peccatis venialibus locum habere non potest. Secundò à peccatis venialibus facillimo negotio te potest quis liberare, vel in sacramento, vel extra. Ergo non indiget auxilio alterius. Terriò esset graue iugum hanc obligationem hominibus imponere, etiam omnes in periculo peccandi venialiter frequenter sint.

3 Tareor equidem ratione ductus probabilior mihi videtur primam sententiam. Esse, inquam, peccatum veniale non corrigere proximum in occasione peccandi venialiter constitutum, si speras fructum ex tali correctione. Et absque incommodo illam potes efficere. Moueor ratione adducta à Valen. Charitas, & amicitia, & misericordia in proximum non solum te obligat, ne illi consulas, vel adiuues ad peccandum venialiter, sed etiam ne permittas cedere, cum commode potes à casu remouere: sicuti in temporalibus non solum obligaris damnum eriam leue non inferre proximo, sed etiam præcauere, cum possis. Deinde vniuersi qui tenentur proximum, sicut seipsum diligere, volendo scilicet proximo ea, que tenetur velle sibi: sed tenetur quis sub peccato veniali velle in effectu, & procurare sibi immunitatem à quouis peccato veniali. Ergo etiam proximo. Dixi te obligatum esse sub veniali corrigere proximum venialiter peccantem, si speras fructum ex tali correctione, & absque incommodo illam præstare potes: que conditiones raro succedunt, vt optimè expendit Egid. de Coninch. disp. 28. à n. 27. & seqq. ac proinde regulariter excusaris à correctione peccantis venialiter.

4 Argumenta pro secunda sententia facta non videntur. Fatorum Charitum Dominum Matth. 18. locum fuisse de correctione peccantis mortaliter, non venialiter. At inde non inferitur non esse præceptum de corrigendo fratre peccante venialiter in illo præcepto tacite inclusum, non quidem hic culpa graui, sed leui; quia leuiter, & secundum quid per peccatum veniale deperditur frater, & sic per correctionem lucratur. Ad secundum obsequendo facile posse peccatum venialiter se à peccato liberare, vt verò facilius liberetur, seu vt efficaciter liberetur, indiget correctione. Ad tertium dico non esse graue iugum, quia nec sapè speratur fructus ex correctione, neque constat de periculo proximi, neque facile absque verecundia eum potes corrigere.

5 Hæc dicta sunt de correctione peccati venialis, ex quo non timetur lapsus in mortale, nam si hic timetur, non leuis, sed grauis obligatio erit illud corrigendi, pro grauitate periculi, vt supra dicti Doctores docent.

6 Sed quid dicendum, si peccans venialiter subditus sit, & ob eius omnimodam licentiam aliis ruina paratur, vel religio obseruanti labefactatur? Dicendum est teneri Prælatum non solum sub obligatione peccati venialis, sed mortalis, tales defectus veniales corrigere. Sic Sotus q. 2. concl. 3. de secreto. Lorca 2. 2. q. 33. disp. 4. §. 4. Bannes de charit. art. 2. dub. 2. Torres disp. 86. dub. 2. §. 3. dicens. Suar. disp. 8. de charit. sect. 2. n. 6. circa finem. Eman. Saa verbo correctio. n. 5. in edit. Roman. ubi simplex veniale in Prælato regulari necessaria materia correctionis. Agid. de Coninch. disp. 28. dub. 3. n. 24. vbi extendit obligationem ad quemlibet priuatum. Ratio est, quia obligatio non tam est ex præcepto correctionis, quæ bono spirituali proximi attendit, quam ex obligatione officij superioris, quo tenetur religiosam disciplinam conseruare, & nullo modo labefactandam permittere. At ex permissione defectum venialium, si graues sint, & nociui, solet religiosi disciplina nimium labefactari. Tenetur ergo Prælatus hanc diminutionem præcauere; Iudices verò seculares non ita ardentur hac obligatione corrigendi in subditis peccata venalia, nisi defectus essent reipublicæ graue nocumtum inferentes.

Syndici, visitatores, & alij vices Prælati gerentes tenebuntur Prælatum de defectibus admonere; & si in hac parte nimium dissimulent, & ex eorum dissimulatione religiosa obseruanti labefactari prudenter timeatur, peccabunt grauius. Sic ut Prælatus peccaret sciens tales defectus, & non corrigens, cum possit. Suar. & Lorca, & Agid. supra.

7 Ex sola tamen dissimulatione cum aliquo horum defectuum, si occultis sint, non existimo Prælatum peccatum grauius, cum ex illis, vt ipse occultis, non detur aliis occasio ruinae, neque ob illas, disciplina religiosa labefactetur, neque ipse religiosus in periculo proximo sit cadendi à statu religioso, vt suppono. Colligitur ex Bonac. disp. 3. q. 4. puncto. 7. aliter peccata venalia non esse corrigenda sub obligatione, nisi forrè talia sint, vt proxime disponant ad mortalia, aut magnum aliis afferant detrimentum. Et Suar. disp. 8. sect. 2. n. 6. circa finem. Tuuc maxime (inquit) poterit esse obligatio in Prælato sub mortali corrigendi venialia, quando defectus sint generales communitatis, quod si in communitatem non redundant, neque ex illis salus proximi in discrimine vertitur, non agnoscit ex quo capite obligatio corrigendi sub mortali possit oriri. Idem colligitur ex Torres disp. 86. dub. 2. sine. vbi postquam dixit superiorum religionum obligari sub mortali ad reprehendendas consuetudines aliquas contrarias religioni subditorum. Idem dicere ego de obligatione Prælati ad reprehendum aliquem fraternam correctione propter aliquod genus peccati venialis nocuum religioni. v. g. propter impudica aliqua verba, aut consuetudinem iurandi, aut simile quid, quod religiosum maxime dedecet. Ecce quia ratione ex omnibus iis auctoribus constat Prælatum non esse sub mortali obligatum corrigere defectus veniales, nisi tales sint, qui religioni ob malum exemplum nocent.

PUNCTUM IV.

An necessarium requiratur, vt obliget correctio præceptum, cognitio in corrigente de fratre delicto, & in ipso fratre cognitio illius.

- 1 Cognitio moraliter certa de peccato gratis prærequiritur ad correctionis obligationem.
- 2 Si proximus est ignorantia inuincibili peccat, plures censent non esse necessariu corrigendum.
- 3 Probabilis existimo corrigendum esse.

1 Et omnes Doctores sentiunt non posse esse obligationem certam de corrigendo fratre absque noticia moraliter certa de eius miseria, & necessitate: ita Adian. 4. quæst. de correctione. Nauarr. cap. 24. n. 12. Suar. alius relatus disp. 8. sect. 3. num. 1. Lorca 2. 2. q. 33. art. 5. disp. 4. num. 4. Eman. Saa. verbo correctio in editione Romana ubi. si mortale incurrerit, non est adhibenda correctio. Villalobos. 1. 2. sum. tract. 4. difficult. 3. num. 1. Agid. de Coninch. disp. 28.

dub. 6. n. 87. adducitque potest Sotus de secret. memb. 2. q. 2. concl. 4. & Torre 2. 2. q. 33. disp. 86. dub. 3. in principio dicentes requiri, & sufficere notitiam probabilem & prudentem, cum enim dicunt prudentem necessario expostulare debent notitiam delicti commisi, & committendi moraliter certam. Alias corripiens sine hac certitudine non amorem, sed iram, & odium in fratre excitaret, cum illi peccatum forrè non commissum obiceret, facillimòque negorio correctio eludi posset: & probari videretur satis ex illo Matth. 18. si peccauerit in te frater tuus id est, te sciente, vt explicat August.

2 Difficultas maior est, an excusetis à correctione eo quod proximus delictum non cognoscit? Et quidem si id procedat ex ignorantia vincibili, & culpabili, clarum est te obinde excusari non posse, cum illa ignorantia non excuset proximum à peccato. At si ex ignorantia inuincibili legem transgrediarur, plures Doctores docent te obligatum non esse. Qua ratione dicunt nullam esse obligationem monendi comedentes carnes die Veneris, vel non audientem Missam die festo, si ignorantia inuincibili præcepti laborat. Tum quia proximus non est absolutè in statu spiritualis miseria, cum non peccet, tum etiam quia præceptum correctionis est de peccato proximi, iuxta illud, si peccauerit in te. Ergo vbi non adest peccatum, non est obligatus, & ita tenet loquens de ignorantia iuris positui Bannes, dub. 3. q. 33. art. 5. Nauarr. cap. 24. numero 12. & 13. Valen. disputatio. 3. questione 10. punct. 2. §. cum tamen Villalobos tract. 4. difficult. 4. numero 6. Bonacina disputatio 3. de charitate q. 4. p. 7. numero. de qualibet ignorantia id affirmat, modò non vergat in graue detrimentum ipsi sui delinquentis, vel tertij, neque obligatus sit ex officio.

3 Ego verò existimo siue obligatus sit ex officio, siue non, siue ignorantia sit iuris positui, siue naturalis, si ex monitione speratur fructus, te teneri, sic transgredientem legem, monere. Tum ob reuerentiam ipsius legis, tum quia illa ignorantia absolutè malum quoddam est, esto nen impunitur culpa. Ergo est materia doctrinae, vel correctionis, & obiecum spiritualis elemosinae. Adde regulariter ex transgressione materiali legis sit quis facilis ad formalem illius transgressionem. Ergo si commodè potest hoc periculum vitare, quæ causa esse potest, vt excusetis? Denique si transgredientes legem non corrigis, cum possis, tacite denotas eam transgressionem approbare, & scandalum generas. Et quidem si ex officio obligeris, vt si sis superior parochus, confessorius, & dominus, ferè omnes Doctores tenent te obligatum esse, quia ratione officij teneris subditos instruere in obseruatione præceptorum. Item teneris procurare, ne aliis scandalum occasionem præbeant, quod ipse transgressione materiali legis causatur. Deinde impedire, ne alij intelligant subditorum errores te approbare: sic Thom. Sanch. lib. 2. de matrim. disput. 38. numer. 5. Valen. 22. disput. 3. quæst. 10. p. 2. §. tertio certum est. Et adducit Gregor. Hom. 11. in Ezech. & Paulum. Ebonum 20. Non enim subuersis, quò minus annunciarer omne consilium Dei vobis. Bonac. disput. 3. de charit. quæst. 4. p. 7. n. 10. At quando ex officio non obligaris, docet Lorca disput. 41. numer. 15. Suar. disp. 8. sect. 1. numer. 6. Azor. lib. 11. cap. 15. quæst. 4. & 5. Valen. & Villalobos. supra. Plures tamen ex iis Doctores solum in iure diuino, & naturali id admittunt: nam in ignorantia iuris positui iam diximus ex Fortite non esse obligationem monendi: sed quia eadem videretur esse ratio de vtroque, scilicet reuerentia legis, & transgressio materiali illius, & malitia ignorantia, ideo de omnibus dicimus esse obligationem monendi, seu corrigendi: & ita tenet Coninch, disp. 28. dub. 4. à n. 38.

PUNCTUM V.

An requiratur necessarium spes fructus, vt correctio sit in præcepto, & quæ spes futura sit.

- 1 Spes fructus necessaria requiritur.
- 2 Non est opus statim fructum sperare, sufficit, si de cursum temporis speretur.
- 3 Spes fructus probabilis sufficit ad obligationem correctionis.
- 4 Quando dubius est, an correctio profutura, vel obfutura sit, nulla est obligatio.
- 5 Secus si dubius sis de profectu, ac securus non illaturus damnum.
- 6 In extrema necessitate in dubio de profectu, & de nocumtum adhibenda est correctio.

1 Communis sententia affirmat cum D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 6. necessarium requiri spem fructus, alias correctio esset otiosa, ideoque dixit August. cap. si quis, de penitent. dist. 7. Si scirem non tibi prodesse, non te admonerem. Neque aduertis hanc communem doctrinam obstat Sanch. lib. 2. de matrim. disput. 38. num. 2. affirmans laborantem ignorantia vincibili, & culpabili, si ad confessorium accedat, monendum esse, etiam si confessorius iudicet non profuturam monitionem; quia vt bene ipse Sanch. explicat, etià non proficit monitio, vt à peccato desistat, pro

prodest tamen, ut stimulis ageretur, & præcipue ne querelas formet negatæ sibi absolutionis, quare non tam ex præcepto correctionis, quam ex obligatione confessarij succurrendus est peccatoribus.

2. Aduertendum tamen est non requiri necessitad fructum ex correctione statim sperari: sufficit, si decursu temporis speretur, ita Suar. *de charit. disp. 8. sect. 3. num. 4.* & relato Syluest. Adrian. Nauarr. & D. Thom. docet Ioann. Sanch. *disp. 6. select. num. 9. §. aduertendum.* Thom. Sanch. *lib. 3. de matrim. disp. 13. num. 3.* alios plures referens. Quare si persona talis est, qua cum possis in correctione progredi, & sperares per tertiam correctionem fore emendandum, debes primam & secundam apponere, quia iam erant illa correctiones necessitate. At hoc nimis metaphysicum est. Quis enim sibi persuadere potest illam tertiam correctionem non habituram effectum, nisi præcedentibus duabus primis, aut vade probabiliter cognosci potest non repulsurum peccatorem illam tertiam correctionem, sicut & duas primas? Si igitur ex alio capite præsumitur peccatorem tempore illius terciae correctionis fore dispositum, & correctioni obtemperaturum, omittatur correctio vsque ad illud tempus, siquidem antecedentes correctiones nullius sunt effectus: & ita sentit Egidius de Coninch, *disputatione vigesima octaua, de correctione dub. 6. numer. 104.*

3. Difficultas autem est, quæ spes requiratur, an debeat esse certa, vel sufficiat probabilis, aut dubia? Et certam debere esse tradit Caietan. *in sum. verbo correctio.* Recepta tamen omnium sententia est non requiri omnino certam, alias nunquam correctio apponeretur, cum hæc certitudo esse non possit, siquidem est de re ab alterius voluntate dependenti. Quare sufficit probabile esse correctionem profuturam, & non obfuturam, vt obligeris corrigere: ita tradit D. Thom. 2. 2. *quest. 33. art. 2. ad 4. Bannes hic art. 1. dub. ult. Torres, disp. 86. dub. 3. §. sed difficultas est.* Valen. *disp. 3. q. 10. p. 2. pag. 665. §. altero modo.* Adrian. Sotus, & alij, quos refert, & sequitur Suar. *disp. 8. sect. 3. num. 3.* & probatur ex D. August. 1. *de ciuit. Dei. cap. 9.* vbi damnat eos, qui metuunt leuiter proximum corrigere, cum fortasse possent corrigendo corrigere: & paulo inferius monet abstinendum non esse à correctione, quia inquit, *Semper incertum est, an voluntatem sit peccator in melius mutaturus.* Confirmarique potest exemplo Medici, qui ægro tenetur corporalem medicinam præbere, quam credit profuturam, & cognoscit non obfuturam. Ergo etiam Medicus spiritalis tenetur medicinam probabiliter salutiferam peccatori offerre, cum sciat nullum ex illa damnus esse accepturum.

Quod si probabiliter tibi persuades nihil effecturum per correctionem, non teneris illam apponere: ita expresse docet Valen. 2. 2. *quest. 10. disp. 3. p. 2. §. tercia circumstantia.* pag. 657. cum Richard. 4. *disp. 19. art. 2. q. 1. & Dur. ibidem. qu. 3. art. 3.* & alij communiter, quia tunc cessat finis intrinsecus correctionis, saltem in prudenti estimatione, neque enim ad actionem inuicem obligatio esse potest.

4. Item quando dubius es, an correctio nocitura, vel profutura sit, ferè omnes conueniunt omittendam esse? & in hoc sensu dixit Caietan. debere esse certam spem fructus, id est, sine dubitatione nocumenti: ita alij relatis docent Suar. *de charit. disp. 8. sect. 3. num. 3.* Bonac. *suprà num. 6.* Lorca 2. 2. *q. 33. art. 6. disp. 44. n. 9.* Valen. *ibid. disp. 3. q. 10. p. 2. pag. 664. §. sed si attentè legatur* Bannes 2. 2. *q. 33. art. 2. ad finem.* Villalob. tanquam probabile, 2. 2. *sum. tract. 4. difficult. 3. n. 4.* Coninch. *disp. 28. dub. 6. numer. 92.* Ratio quia in dubio nocumenti, vel fructus non est, vnde correctio nis obligatio oritur, quæ ad fructum, vt ad finem tendit, quæ doctrina, vt bene aduertit Valen. *suprà*, vera est; etiam si minus dubites de correctionis emolumento: sufficit enim si de nocumento dubites, vt obligatio cesset. Nocumentum voco non aliquam tristitiam, metorem, vel iram cum aliqua leui culpa, quia hæc non reputantur vt nocumenta; comparatione fructus ex correctione sperati, vt bene aduertit Suares *disputatione octaua, de charitate, sectione tercia, numero 5.* Sed nocumentum, quod debet timeri, est graue damnum in correcto, scilicet nouum peccatum graue, vel noua obstinatio in peccato, de quo fit correctio.

5. Aduertit tamen Valen. *suprà p. 2. pag. 665. §. altero modo.* cum Adrian. & Caietano, Dubius de profectu correctionis, certus tamen non obfuturam tenetur corrigere, sicut Medicus tenetur medicinam ægroto adhibere, de qua certus est non obfuturam, sperat tamen sub dubio profuturam.

6. Sed quid dicendum in casu, quo peccator sit in extremis, & æquè dubitas de fructu correctionis, ac de illius nocumento?

Pro certo tenendum est adhibendam esse correctionem ita Lorca. Suar. Bonac. Bannes. Valen. Villalobos. Coninch. *suprà* quia nocumentum non adhibita correctione est certum, grauissimum, & irreparabile, vapore damnatio æterna. Nocumentum verò ex correctione timendum non est ita graue, quod abundè non compensetur spe, est dubia illud nocumentum æternum reparandum. Ergo teneris corrigere, vt repates non solum præsens peccatum, sed æternam damnationem: sicut Medicus ægroto, etiam de salute desperato potest, & debet dubiam medicinam applicare, quia nocumentum quod per illam medicinam applicationem timetur ad-

dendum, nullius est considerationis, & fructus esse potest maximus. Item ex duobus malis minus est eligendum. Sed minus malum est, quod ipse aliquod peccatum committat, quam quod in æternum damnetur. Ergo primò curandum est æternam damnationem vitare.

PUNCTVM VI.

Quæ causæ ab obligatione correctionis excusent.

1. *Extra casum extrema necessitatis excusaris à correctione ob graue detrimentum honoris, vite & fortuna.*
2. *Plurimi à mortali excusantur non adhibentes correctionem.*
3. *At in casu extrema necessitatis plures consent cum periculo vite obligare correctionem.*
4. *Expenduntur aliqui casus, in quibus obligatio corrigendi cum periculo vite asseritur ab aliquibus Doctõribus.*
5. *Si proximus ab alio, vel à se corrigendus est, non obligaris corrigere.*
6. *Si speras proximum alio tempore fructuosus esse corrigendum, excusaris à correctione statim faciendâ.*
7. *Quod est verum, tamen si proximus intermedio tempore peccatum aliquod committat.*

1. **E**XTRA casum extremum, qualis est, si proximus mortuus est in peccato mortali, non existente correctione, ferè omnes Doctores conueniunt excusatum te esse à correctione ob graue damnum vite, honoris, vel fortunæ, quia præcepta non ita grauius obligant, lex enim Christi suavis est: ita relato Atag. Valen. Reginaldo, Bannes, Maldero, Nauarro, docuit Bonac. *de charit. disp. 3. q. 4. p. 7. num. 11.* Nauarr. *de restit. lib. 2. cap. 4. dub. 12. n. 107. 2. edit.* Coninch. *disp. 28. dub. 6. num. 124.*

2. Ex supradicto principio plurimi non corrigentes proximum excusantur saltem à mortali; pudor illos, & verecundia occupat ne corrigant: vincere autem pudorem, & verecundiam non facile possunt, qua ratione in materia detractionis excusamus à peccato mortali audientes detractorem, & præ verecundia illum non corrigentes: & hac de causa dixit Eman. Saa *verbo correctio. n. 2.* omittere correctionem frequenter veniale peccatum est. Et in propriis terminis ob pudorem, & verecundiam excusari à correctione docet Valen. *disp. 3. q. 10. p. 2. pag. 662. §. quando certum est.* cum D. Thom. *art. 2. ad 3.* & Caietan. *ibid. & in sum. verbo correctio fraterna.* Suar. *disp. 7. de correct. sect. 3. num. 5.* Ioann. Sanch. *disp. 6. select. n. 9.* Debet tamen pudor, & verecundia alienius momenti esse, quem facile cordatus vincere non potest. Neque enim ob leuem pudorem & verecundiam omittenda est correctio, alias nunquam fieret. Si enim, vt benedicit Egid. de Coninch. 2. *disp. 28. de correct. dub. 6. n. 126.* in communibus necessitatibus tenetur priuatus corrigere peccatorem, est credat se idè deridendum, aut aliquas iniurias audierum, aut aliquod odium non ita sibi nocium excitaturum, modò speret ex correctione fratris lucrum: à fortiori obligatus erit, tamen si aliquem pudorem patiatur.

3. Verum si proximus sit in extremis, & mortaliter existimetur certum correctione posita in gratia decessurum, secus verò in peccato mortuum, plures Doctores existimant te obligatum esse corrigere etiam cum periculo vite propriæ: ita Bonac. *locò allegato. n. 11.* Bannes 2. 2. *q. 33. art. 3. dub. 4. Sotus. memb. 2. q. 2. concl. 6.* Nauarr. *sum. c. 24. n. 12.* Valen. *disp. 3. q. 10. p. 2. pag. 665. §. tercia sententia.* Torres 2. 2. *q. 33. d. 87. dub. 2.* Egid. de Coninch. *d. 28. dub. 6. n. 124. & 126.* & dixerat *disp. 25. n. 86.* colligitur ex Suar. *disp. 9. de charit. sect. 2. n. 3. sine.* Probat, quia salus æterna proximi temporali vite præferenda est, iuxta illud 1. Ioann. 3. *§. nos debemus pro fratribus animas ponere.* Exemplum est de puero in extremis constituto, quem baptizare teneris cum periculo propriæ vite, ne in peccato originali deccat, & adulo in extremis existenti, cuique difficilis sit contritio, teneris sacramentum ministrare.

4. At hæc exempla non leuem patiuntur difficultatem. Admitto gratis te teneri baptizare paruulum iam animam agnitem, quia non habet aliud medium, quo à peccato liberetur, & vitam consequatur. Contrarium enim defendit Sotus *de secret. memb. 2. q. 2. post 6. conclus.* Saa *verbo charitas. num. 4.* Arenal de *correct. fraterna, fol. 174.* Ioan. Sanch. *disp. 10. select. numero. 10. circa medium.* Ac adulo, cui est difficilis sic contritio, est tamen possibilis, non videris cum periculo vite obligatus illi sacramenta ministrare, multo minus correctionem, quia solum grauius, & non extremè indiget hoc medio correctionis, & quæ de causa, Eman. Saa *verbo correctio. n. 1. in edit. Romana, dixit cum Victoria.* priuatum non teneri cum periculo vite corrigere. Valen. *disp. 3. q. 10. p. 2. pag. 653. §. Et quidem,* affirmat ex malitia peccatorem nunquam laborare necessitate extrema. Idem dixit Villalob. 2. 2. *sum. tra. 4. difficult. 3. n. 6. circa finem.* casum hunc de necessitate extrema ratio, vel nunquam contingere; ipse enim solum agnoscat, quando proximum laborare ignorantia vincibilis alicuius necessitatis

neceffarij ad salutem, & te de illius notitia rogaret. Lorca item...

5. Rursus est difficultas; an obligeris corrigere proximum...

6. Deinde exularis a correptione statim facienda, si sperant...

7. Que doctrina etiam habet verum, casti quo illo intermedio...

PUNCTUM VII.

Quæ personæ teneantur corrigere, & quæ sint corrigendæ.

- 1 Omnes obligati sunt proximum corrigere.
2 Peccator publicus regulariter a correptione deobligatur...

1. Errum est omnes obligatos esse, cum sit præceptum naturale...

2. Solum de peccatore est dubium; obligatusne sit corrigere...

3. Ex quo à fortiori constat peccatorem occultum obligari...

tum cur corrigere, quia potest ex tali correptione fructus sperari...

4. Sed quid si ob peccatum proprium inepius sis correptioni...

Ab hac doctrina excipiunt supradicti Doctores, Suarez, Sorus...

5. Dixi, extra casum extremum: nam si proximus constitutus...

6. Fateor hanc doctrinam mihi difficilem esse. Nam (vt ipse Suarez...

7. De concionatore, & de iudice delicta corrigentibus, plures...

Contrarium omnino est dicendum, quia supradictæ actiones...

8. Tandem advertendum est, etsi omnes obligentur corrigere...

pp domino

domino subordinata, & sub illius cura. Quod verò dicit Villalobos debere dominum à suo seruitio famulum expellere, si videat domi occasionem habere peccandi, laudo si faciat, obligationem tamen non agnosco, præcipue si domino vilis sit famulus, quia non tenetur occasionem peccatorum cum suo damno remouere, & fortè expulsiu liberius peccabit: & ita tenet Arag. 2.2. quæst. 33. art. 4. ad finem.

9 Quod si de personis corrigendis loquamur, omnes tam fideles, quam infideles sunt corrigendi: Nam licet infideles non sint fratres per gratiam, sunt tamen per naturam, & cuiuslibet incumbit onus eorum salutem procurandi. Ita omnes Catholici.

10 Difficultas est de Prælati, an sint à subditis corrigendi? Et quidem debere corrigi, si delinquant, est expressa decisio Gregorij in cap. sicut 2. quæst. 7. ubi sicut laudabile, & discretum est reuerentiam, & honorem exhibere maioribus: ita rectitudinis, & Dei timoris est, si quæ in eis sunt, quæ indigent correctione nulla dissimulatione postponere; cum & proximi sint, & arctius tenemur eos diligere. Aduertendum tamen est hanc correctionem faciendam esse cum magna prudentia, & humilitate, & potius obsecrando, quam increpando. Aliàs nullius effectus erit. Itemque secretò, & non publicè; ex decreto Innocentij III. ex cap. cum ex iniuncto, de hereticis & facit ad id cap. sententia, cap. qualis. 2. quæst. 7. Quod intelligi debet, tunc enim publicè argui debent, etiam si nulla speretur emendatio. Deinde captari debent tempora, quibus eruduntur magis esse dispositi: & generaliter in hac correctione summa prudentia opus est: & in iis Doctores conueniunt cum D. Th. 2. 2. quæst. 15. art. 4. Valent. ibi disput. 3. quæst. 10. part. 4. Bannes & Caletanus ibi Torres disput. 88. dub. 1. Lorca disput. 43. Egidius de Coninch. disput. 28. dub. 4. art. 1. num. 52.

PUNCTUM VIII.

An ordo correctionis fraternæ assignatus à Christo Domino, Matth. 28. sit in præcepto?

- 1 Quis sit ordo correctionis à Christo constitutus.
- 2 Ad quem finem est inductio testium.
- 3 Seruandus est hic ordo, quando adsunt aliquæ circumstantiæ.
- 4 In hoc ordine non constituit Christus nouum præceptum, sed præceptum naturale correctionis declarauit.
- 5 Satisfit quibusdam obiectiõibus.

1 Ordo correctionis consistit primò, vt peccantem admones secretò, & absque vilo teste, iuxta illud. si peccauerit in te id est, te sciente) corripere inter te ipsum solum. Quod si te non audierit induces testes, unum, vel duos: si illos non audierit, dices Ecclesie: si Ecclesiam non audierit tibi sicut ethnicus, & publicanus.

2 Testes inducis, vt te adiuent in correctione delinquentis, fortè enim peccator est te contempserit, testes reuerentur. Quapropter solum sunt inducendi, quando certò ex eorum inductione speretur utilitas delinquentis, vt bene aduertit Lorca 2. 2. quæst. 33. art. 8. disp. 46. num. 20. Quod si delictum testibus est notum, aut talis naturæ, vt possis Prælatò denunciare, iudicis testes, vt testificentur te satisfecisse officio, & obligationi corrigendi secretò, ne postea ob non præmissam correctionem à denunciatione faciendâ repellaris, iuxta, cap. cum dilectus, de accusatiõibus: & tradit Chryostomus hom. 61. in Matth. & ex Hieron. & August. Valent. disp. 3. quæst. 10. part. 5. §. posse enim, pag. 683. Nunquam tamen inducuntur, vt testes in iudicio possint esse; quia hoc est extra finem correctionis fraternæ, & daretur occasio proximo negandi delictum, neque admittendi correctionem, si intelligeret testes in iudicio contra illum esse deposituros. Quare cum Christus dicit, vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum, idè dixit, quia in ore duorum, vel trium facilius persuadetur correptus id quod agit & malum esse, & emendatione dignum. Facta inductione testium, si adhuc delinquent non corrigatur, dicendum est Ecclesie, hoc est, Prælatò, & superiori, qui nomine Ecclesie intelligitur, vt infra dicemus.

3 Non deserunt Doctores, qui saltem tanquam probabile defendunt supra dictum ordinem non esse sub præcepto seruandum, sed solum sub consilio: ita Bernardin. de Areualo tract. de correct. fraternæ, & Salmer. tom. 4. in Euangel. part. 3. tract. 11. qui varias rationes, & testimonia adducunt ad hanc probabilitatem aduertendam: sed omnes illæ solum probant hunc ordinem non esse semper seruandum, sed debitis temporibus, & circumstantiis, quando scilicet est secretum delictum, & per correctionem secretam sufficienter emendandum præsumitur, neque alia ratio, boni communi, aut cessio iuris cogit illum omittere: sic Lorca 2. 2. quæst. 33. art. 8. disp. 46. sect. 3. membr. 2. artic. num. 26. Torres disput. 89. dub. 2. concl. 2. ep. 3. Bannes art. 8. dub. 2. concl. 4. Valent. disput. 3. quæst. 10. part. 5. corrum est pag. 676. Villalobos tract. 4. disp. 9. Egidius de Coninch. disp. 28. dub. 8. num. 138. Suarez tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 7. §. num. 10.

4 Quare pro certo tenendum est cum supra dictis Doctori-

bus, & aliis pluribus, quos ipsi referunt, Christum Dominum in supra dicto loco Matth. & tradidisse præceptum correctionis, & declarasse modum, quo debet fieri. Non quia nouum aliquod præceptum tulit, quod ex ipsa lege naturæ non oriatur, sed quia præceptum à lege naturæ obsecutus tradidit clarius explicuit, ipsa enim natura dicitur corrigendum esse proximum cum minori damno famæ, & honoris, quo fieri possit, ac proinde si absque testium inductione corrigi potest, ipsa natura dicitur, vt corrigatur, & si solum vnicus testis sufficit, vt quid duo sunt adducendi: & si iis adductis emendatur, quare Ecclesie denunciandus est. Est ergo hic ordo in præcepto. Et ita definitum videtur ab Innocentio III. in capit. Nouit, de iudic. ep. cap. cum ex iniuncto, de hereticis, & ab Alexandro III. in capit. licet Heli, de si monia.

5 Neque obstat verba Christi non videri generalia, cum solum de peccatis, quæ sunt iniuriosa corrigendi loqui videantur, in quibus secreta correctio vix habet locum, sed illa omnia potest ad denunciationem procedi. Non inquam, obstat, nam esto de solis illis peccatis expressè loquatur Christus Dominus, & communi sensu Ecclesie ad omnia alia peccata, quæ proximus committit te sciente, extenduntur: sicuti Matth. 25. Operibus tantum misericordiam promittitur vita æterna, & tamen inde inferunt omnes Patres dereliquis bonis operibus idem esse dicendum; quia est æqua, vel efficacior ratio: ita in præsentem. Si enim in iniuriis propriis, in quibus expecti potest iudicialis satisfactio, potest aliquando, & debet iniuriatus corrigere delinquentem, vt tradit D. Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 7. in corp. & Bannes art. 8. dub. 1. §. deinde probatur. Torres disp. 89. circa fin. à fortiori in peccatis aliis poterit, & debet hanc correctionem apponere. Præterea illud in te, non debet explicari contra te, vt communiter sonat, quæ tibi aliquam specialem iniuriam intulisset, sed, vt explicat Lyræ Glossa, Hugo Cardinalis, & Augustinus sermon. 26. de verbis Domini, id, coram te, te sciente, qui enim te sciente peccat, quasi te contemnit, ac proinde in te peccat, hoc contra te; vel dici potest in te peccate, quatenus te ad peccatum incitat, & suo malo exemplo mouet ad peccandum: sic ex Augusto, Aulelmo, Chryostomo, & aliis explicat Lorca disp. 46. membr. 1. num. 12. & optimè Suarez tom. 4. de relig. lib. 10. c. 7. annot. 12.

PUNCTUM IX.

An renuntiari possit ab aliquo, vt secum hic ordo seruetur, quando aliàs ex præcepto diuino seruandus erat.

- 1 Negatiue aliqui respondent. Et quibus probent.
- 2 Pro certo tenendum est Socijs renuntiari posse.
- 3 Satisfit rationibus contrariis.
- 4 Nemini licitum est impugnare quolibet questio colore hanc iuris consuetudinem.
- 5 Propositur quedam obiectio, an ex cessione iuris manifestari possint delicta superiorum, quæ aliàs ex charitate manifestari non poterant.
- 6 Satisfit supra dicta obiectio.
- 7 Religiosi Societatis lesa cedunt iuri in ordine ad correctiõnem fraternam non iudicalem.

1 Philarcus de officio Sacerdotis tom. 3. part. 1. lib. 4. cap. 14. statim in princip. & Lorca 2. 2. quæst. 33. artic. 8. disputat. 47. numer. 13. acriter defendunt hoc ius renuntiari non posse, primò. Nam esto quilibet dominus sit propriæ famæ, ac proinde ob aliquem honestum finem pati possit in illa detrimentum. At præceptum diuinum de ordine in correctione seruando non solum attendit famam proximi, vt quàm minus fieri possit leatur, sed præcipue attendit bonum ipsius correctionis, vt melius, & congruentius fiat, & pacem, & quietem communiam, & euitationem rixarum, & aliorum defectuum, quæ ex manifestatione oculorum oriri possunt: cui iuri non videtur posse cedere quilibet priuatus. Secundo sæpè Prælati erit minus apud ad corrigendum alio particulari; tum quia gratus non est delinquenti, tum ob eius imperitiam, & fortè prauum affectum. Ergo in tali casu non esset licitum omnia priuata correctione vili ad denunciationem inutilem deuenire. Ergo in hoc casu non potuit subditus renunciare ius quod habet de secreta sibi notificatione faciendâ; aliàs esset renunciatio prodiga famæ, & perniciosa. Cum autem in quolibet religione plures esse possint Prælati inefficaces in corrigendis secretis aliquorum culpis, quàm alij particulares, effecti videtur non posse generatim hoc ius renuntiari.

2 Nihilominus certa sententia est posse quemlibet, & totam aliquam communiatem (vt facit sanctissima religio Societatis Iesu) renunciare iuri, quod habet, vt sibi peccata secretò corrigantur, antequam ad Prælatum deferantur, ipse defertens nullius culpe reus sit, etiam si correctionem non præmiserit: ita docuit Thomas Sanchez lib. 6. summ. cap. 18. Valentia 2. 2. disp. 3. quæst. 10. part. 5. pag. 678. §. quintus casus. Torres de charitate, quæst. 33. articulo 7. dispensatione 89. dubio 4. circa finem Suarez disput. 8.

disput. 8. de charit. sect. 6. num. 12. & n. 17. et tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 7. num. 28. Ribadeneira de Instituto Societatis, c. 34. Aegidius de Coninch. 2. 2. disput. 28. dub. 11. num. 297. Alphonsus Rodrig. tom. 3. in lib. de spiritualibus officiis, c. 6. de correct. fraternis, tract. 8. Cantrelus in preceptis Decalogi, lib. 2. cap. 69. num. 21. Ioannes Sanchez disp. 46. sect. 2. num. 2. Petrus de Ledesma sum. 2. to. 11. 4. cap. 4. post conclus. 24. difficult. 6. pag. 291. Bannes 2. 2. quest. 33. art. 8. dub. 2. in respons. ad 2. part. prioris copiamat. 7. argum. versum ad aliud. Ij tamen Doctores, Ledesma, & Bannes addunt sibi maxime dubium esse, an conueniens sit talem renunciationem ab aliqua tora communitate fieri; quia & executio est difficilis, & subditi turbati possunt scientes suos defectus occultos Prælato manifestari: sed hæc inconuenientia, & rationes nullius sunt momenti, vt rectè expendit Valent. Torres, Aegidius, & Suarez supra.

Ratio præcipua huius conclusionis est. Quilibet potest ob honestos fines detrimentum in fama, & honore pati, (vt ex communi sententia suppono) etiam dominus non sit famæ propriæ, & honoris. Ergo potest renunciare ius quod habet, vt sibi fama integra conseruetur in correctione ob honestos fines, quales sunt maior spiritualis correctio profectus; maiorque securitas à reciduo, submissio, & humilitas propria, integritas communitatis. Negari enim non potest religiosorum maioris circumspeditione procelluros, si sciant peccata propria occultata à quolibet secrete extra confessionem, vel gratia petente auxilium, esse subterfugiosius manifestanda, omnia correctione securiores esse à reciduo, & communitatem magis indemnem seruari. Ergo ob humilissimi honestos fines possunt famam detrimentum pati. Confirmo. Si proximus ob fines supradictos manifestaret proprium peccatum Prælato, nonne laudandus esset? Ergo etiam ex contentu ipsius eius peccatum superiori manifestes ob supradictos fines, opus laudabile facies. Tandem si proximus iam famam apud Prælatum amisisset rectè posses cum illo agere de eius peccato, si in tali tractatione operaris ex bono fine. Ergo idem videtur dicendum, quando ipse proximus non vult seruare suam famam apud Prælatum, sed iusta de causa tibi facit potestatem eius.

Ad primum argumentum contrarium admitto finem præcepti non solum esse conseruationem famæ correcti, sed bonum ipsius correctionis, & pacem, & quietem communitatem. At hic finis obtinetur, quando ex voluntate ipsius correcti delictum superiori manifestas; sicut obtinetur finis præcepti seruandis sigilli in confessione, qui est non solum conseruare famam proximi (illas, & bene dicit Thomas Sanchez, ob bonum commune rumpi possit) sed est facilitas ipsius sacramenti, & rictus illius vius, qui obtinetur, vel vt melius dicam, nullo modo læditur, quando ex voluntate penitentis culpa manifestatur. Ad secundum respondeo, cessionem iuris factam à subditi religiosi Societatis Iesu esse prudentem, & non temerariam; ac proinde est generatim fiat, subintelligitur fieri seruatō sine præcipuo correctionis, qui est correctio, & emendatio delicti, quem finem sit certum sit per Prælatum non esse obtinendum vel non esse obtinendum ita bene, ac per inferiorem, vel de illo dubium est (quod raro contingere potest, præcipue in nostra Societate, & vbi superiores tot informationibus de vita, & moribus factis opponuntur nequaquam tunc cesserit quis cedere iuri conseruandæ famæ; ita tenet cum Abulen. cap. 18. in March. quest. 98. ad fin. Thomas Sanchez lib. 6. sum. cap. 18. num. 47. Idemque colligitur ex Valent. Suarez, & Torres supra. Semper enim supponunt melius à Prælato subditum esse corrigendum, & præcauendum à reciduo, quam ab alio subdito, cui facile potest esse emendatum simulare. Quapropter concludit Torres dub. illo 4. §. addendum, tunc posse fieri denunciationem Prælato vt patri, quando habet mutuum odium contra subditum, & talis est, qui ex affectu verè paterno inferiori suo delinquenti tanquam dilecto filio curabit remedium afferre: qui etiam tenax sit secretis; & de famâ subditi cutam habeat, iuxta doctrinam S. Thom. quodlib. 11. art. 13.

Ex dictis inferitur nemini licere hanc nostram regulam de cessione iuris, & manifestatione delicti, quouis disputandi, vel etiam veritatis indagandæ quaesito colore directè, vel indirectè, impugquare, aut coneradicere. Tum quia à Paulo III. & Iulio III. nostram institutum fuit approbatum, & confirmatum, & in eo omnes eius constitutiones, præcipue quæ contradictione patiebantur. Tū quia Greg. XIII. in sua bulla, quæ incipit, Ascendente Domino, prohibet sub pœna excommunicationis hanc impugnationem nostri instituti, ac cuiuscunque constitutionis, vt constat ex illius verbis, quæ ad longum refert, Petrus de Ribadeneira libro 3. vita S. Patris nostri Ignarij, cap. 23. Tum quia de factō idem Gregorius damnauit libellum cuiusdam, qui hanc nostram regulam, & constitutionem impugnavit, vt testatur Turrianus 2. 2. disp. 89. dub. 5. Alphonsus Rodrig. in exercitio perfect. 3. part. tract. 8. cap. 6. Aegidius de Coninch. disp. 28. dub. 12. num. 1. in fine. Suarez tom. 4. de relig. lib. 10. num. 1. in fine. Neque obstat constitutionem Carthusianam de non comedendis carnibus in periculo vitæ, à multis impugnari, tamen à Sede Apostolica confirmata sit. Ergo etiam nostra constitutio confirmata sit à Sede Apostolica, impugnari poterit. Non, inquam, obstat, quia illa constitutio Carthusianorum non est expressè à Sede Apostolica

Ford. de Castro sum. Mor. Part. 1.

approbata, & confirmata. Nam quando Carthusianorum institutum confirmatum fuit ab Alexandro III. & Celestino III. non erat illa constitutio sancita; vt testatur Petrus Suror. lib. 2. tractat. 3. cap. 8. fuit enim hæc sancita anno Domini, 1294. in capitulo quodam generali ferè centesimo anno post ordinis institutionem, & approbationem: At nostra constitutio erat sancita, & satis controuersa, cum institutum nostrum à Iulio III. & Gregor. XII. approbatum fuit. Tum quia Gregor. XII. & Iulius III. non solum nostrum institutum vtcumque approbarent, sed etiam omnes illius constitutiones, articulos &c. Quæ tam exacta approbatio in Carthusianorum instituto non reperitur. Tum denique quia Pontifex prohibet de hac, & de qualibet constitutione sub prætextu disputationis quomodolibet impugquare, quæ prohibitio non est facta in constitutione Carthusianorum.

Aduersus supradicta obijci potest sequi ex cessione iuris facta in Societate Iesu non dare aliis potestatem specialem manifestandi delicta superiori, quæ ex ipsa correctionis natura non habetur, ac proinde nemini cedere, vt sua delicta superiori manifestentur, si ex præcepto diuino manifestari non poterant. Sequelam probō. Quando melius per correctionem factam intelligitur emendandus frater, quam per correctionem superioris, vel de hoc dubium est, non intelligitur frater cessisse secreta correctionis fraternæ, quia esset iniqua cessio, & contra charitatem, & bonum proprium. Quando verò melius per Prælatum intelligeretur corrigendus, posses omnia correctione secreta delicta Prælato manifestare, etiam si ipse iuri non cessisset, vt affirmat Ricardus in 4. distinct. 19. quest. 1. art. 4. & Suarez de charitate, disput. 8. sect. 6. num. 17. et tom. 4. de relig. lib. 20. cap. 9. et 10. per totum quia læso honoris, & famæ proximi ex delatione ad superiorem contingens, abunde compensatur maiori fructu, & spirituali proximi profectio. Quando æque bene per secretam correctionem, nullo modo peccator cenetur cedere iuri conseruandæ famæ, quia in tantum cedit, in quantum ad sui profectum, & emendationem delicti necessaria est, & expediens: non autem est necessaria, neque expediens talis manifestatio, si æque bene per secretam correctionem, ac per Prælatum omnis fructus, & iuris det aliis facultatem manifestandi delicta superiori, si ex ipsa correctionis natura illam non habent.

Eateor equidem cessionem iuris non dare aliis potestatem manifestandi delicta, quæ manifestari non possent, cessione iuris non obstante, nisi in casu dubio de emendatione, vt infra dicemus. At quia sine hac cessione multi Doctores affirmant, vt sequenti puncto videbimus, non posse peccata occultata ad Prælatum vt Patrem deferri, non præmissa secreta correctione, etiam si Prælatus maiori cum utilitate, & fructu delinquentem esset correcturus & posita cessione iuris, certius est, & ferè indubitatum posse tunc peccata ad Prælatum, vt Patrem deferri, omnia secreta correctione, quia in illo casu nulla irrogatur peccanti iniuria, cum ex eius voluntate rationabiliter habita ob maiorem fructum, & spiritualem profectum delicta manifestentur. Ideo in religione Societatis Iesu omnibus mandatur hæc cessio.

7. Aduertendum tamen est cum Suar. tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 12. num. 3. et 35. Thom. Sanchez lib. 6. sum. cap. 18. num. 48. religiosos Societatis Iesu solum cedere, & consentire, vt eorum delicta deferantur Prælato, tanquam patri, non tanquam iudici. Probat Sanchez, quia in dubio præsumitur actus ita gestus, vt sic minus quoad fieri possit onerosius agenti, vt multis probat Menoch. de præsumptio. lib. 6. tota præsumpt. 9. & semper præsumitur gestus eo modo, quo agenti utilior esse possit, tradit Bartol. l. gerit. num. 21. ff. de acquir. hered. Tiraquel. de retractu lignagior. §. 30. glossa 1. num. 34. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 156. n. 16. Cum verò in renunciatione religiosorum Societatis tantum fiat mentio de denunciatione faciendâ superiori, neque explicetur, an fiat vt patri, vel vt iudici, explicanda est, vt fiat solum vt patri, quia ita utilior, & minus onerosa est renuntianti, faceret reg. 9. et 10. sum. constitutionum Societatis, vbi dicitur, vt debito cum amore, & charitate omnes inuenire se corrigi; non autem esset, vt bene dicit Sanchez) debitur amor, sed summus rigor, si omnia secreta correctione, Prælato vt iudici peccata deferrentur. Item hæc renuntiatio fit ad maiorem spiritus profectum, vt constat ex regula dictâ, tum ex §. 8. cap. 4. examinis tum ex decreto 52. V. I. congregationis, qui finis est prius correctionis fraternæ, non iudicialis,

quæ propriè punitionem respicit.

FP 2 P V N C T U S

PUNCTUM X.

An quodlibet peccatum, quantumvis secretum, post Prælato deferri, omnia secreta correctione, quando existimatur Prælatum melius delinquentem correcturus.

- 1 Stante cessione iuris id certum est.
- 2 Illa seclusa plures DD. negant.
- 3 Contrarium est probabilius.
- 4 In religionibus semper presumendum est Prælatum melius cor-
recturum.

Stante cessione iuris nemini potest esse dubium te posse peccatum proximi ad Prælatum, vt patrem in hoc casu deferre: ita expressè Valent. part. 5. pag. 687. §. respondeo, Suar. Torres, Sanchez, supra allegati.

Verùm cessione iuris non posita negant Adrian. IV. quæst. de correct. fraternæ. §. pro huius decisione. Sotus de secreto. membr. 2. q. 4. dub. 3. Batim in prin. Natarr. cap. inter verba. et 11. quæst. 3. in 2. edit. concl. 2. col. 44. n. 113. Nanaarra de restitut. lib. 2. c. 4. in noua edit. part. 2. dub. 12. n. 120. Petrus de Ledelma tom. 2. summ. tract. 4. fol. 292. difficult. 6. concl. 24. Lorca 2. 2. quæst. 33. art. 8. sect. 3. disp. 47. dub. 10. et n. 7. Negant, inquam, ij D. D. te posse peccatum proximi ad Prælatum, etiam vt patrem deferre, si sufficienter ex tua admonitione speras vitæ salutem, etiam si Prælatus aprior videatur ad correctionem. Quia manifestatione criminis Prælato facta lædis proximi famam. Ergo cum hæc læsio non sit necessaria ad eius correctionem, non est cur apponatur.

Nihilominus dicendum existimo omitti posse correctionem secretam in hoc casu, Prælatoque vt patri manifestati delictum posse: ita expressè cum Ricardo, & diuo Thoma affirmat Suarez disput. 8. de charit. sect. 6. nu. 17. lazius, tom. 4. de relig. lib. 10. to. cap. 9. et 10. Moueot ex eo, quod Medicus corporalis prudenter vitæ acerbius medicina, quamuis non sit valde necessaria, si tamen est valde vilis. Ergo etiam si correctio pro Prælato non sit necessaria simpliciter, si tamen est valde vilis, & efficacior secreta correctione, poteris hac omnia delictum ad Prælatum deferre. Quod religionibus, vt bene dicit Suarez hæc sententia sequenda est, in aliis vero, quia magis sunt sui iuris, nisi fructus notabilis speretur pro certo, non est admitrenda.

Addendum tamen est in religionibus, præcipue in Societate, semper præsumendum esse melius subditum delinquentem pro Prælato corripiendum esse, quam à quolibet particulati, dum contrarium non constet. Tum quia Prælatus occasiones peccati remouere potest, quas non potest alius subditus. Tum quia ipse Prælatus penitentias, & remedia applicare potest, quæ per alios subditos non possunt applicari. Tum quia difficilior subditus simulare potest Prælato emendationem, quam tamen facili negotio simulare potest alteri fratri, sic latè expendit Agidius de Coninch. 2. 2. disput. 28. dub. 11. n. 202. Suarez tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 9. num. 11.

PUNCTUM XI.

Quid possit Prælatus facere ex denunciatione sibi vt patri facta de peccato subditi.

- 1 Non potest Prælatus ex tali denunciatione iudicialiter procedere.
- 2 Aliqua tamen moderata penitentia potest Prælatus delinquentem punire.
- 3 Potest subditum à loco, et officio remouere, si hoc absque infamia fieri potest.
- 4 Qua prudentia debeant Superiores in hoc procedere.
- 5 Potest Prælatus alicui, vel aliquibus viris grauib delictum subditi manifestare, si hoc necessarium est ad eius correctionem.
- 6 Rector collegij Provincialis manifestans delictum sui subditi, quem absque tali manifestatione emendare potest, non videtur mortaliter peccare.
- 7 Probabilis est oppositum.
- 8 Potest Prælatus subditi delinquenti socium designare fidelem, qui eius actiones exploret, et Prælato deferat.
- 9 An possit Prælatus significare socio designato se male de subditi sentire, vt sic diligentius vigilet?
- 10 Item potest Prælatus subditum delinquentem coram duobus, vel tribus testibus reprobare.
- 11 Si per denunciationem paternam remedium non adhibetur sufficiens, et delictum vergit in damnum communicati, vel tercia persona, tenetur denunciatus iudiciali denunciationem facere.

Certum est non posse Prælatum ex tali denunciatione procedere iudicialiter, & delinquentem punire: ita omnes

Doctores, vt videte est apud Suarez disp. 8. de charitate, sect. 11. num. 18. et tom. 4. de relig. cap. 11. num. 36. et 47. Bannes dub. 4. conclus. 2. Petrus de Ledelma tract. 4. de correct. concl. 25. fol. 292. quia tunc delicta non manifestantur Prælato iudicanda, & punienda, sed paterno amore corrigenda. Quapropter diuus Thomas 2. 2. quæstion. 33. art. 8. ad 4. Ricardus artic. 3. quæst. 2. ad 2. Adrianus in fine quæst. de correct. Gab. lect. 74. littera T. Syluester verbo correctio. dub. 5. Armilla num. 3. Antoninus §. 4. Sotus membr. 2. quæst. 4. ad 3. Lorca 2. 2. quæst. 33. art. 8. disput. 46. numer. 24. Agidius de Coninch. 2. 2. disputat. 28. dub. 10. numer. 176. Suarez tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 10. num. 2. et 4. affirmant denunciationem Prælato, vt patri factam pertinere ad illum secundum gradum correctionis fraternæ, quod mandat à Christo Domino adhiberi testes, si secreto corripientem peccans non audierit. Nam quando Christus dicit, si testes peccans non audierit, dicendum esse Ecclesie, idem est, ac si diceret dicendum esse Prælato, vt iudici, siquidem habetur peccans, vt Ethnicus, & Publicanus, ac proinde vt excommunicatus, si Ecclesiam non audierit, quod abique iudicio, & causæ cognitione fieri non potest: & ita docuit diuus Thomas quæst. 33. art. 7. et 8. Lorca disput. 46. sect. 3. membr. 2. num. 23. & reitatur esse commune. Idem tradit Ricardus 4. distinct. 19. art. 3. quæst. 2. ad 2. Chryostomus, Durandus, Adrianus, Syluester, Gab. & alij, quos refert & sequitur Valent. disput. 1. quæst. 10. part. 5. pag. 687. Probaturque potest ex cap. nouit. de iudic. cap. cum ex inuanto, de hæres. cap. dicit. Heli. de simonia.

Verùm ex hac denunciatione potest Prælatus hac moderata penitentia delinquentem punire, quæ neque infamiam irrogat, neque delictum, si graue est, manifestet. Ellet enim contra ius delicto non probato illud punire, ac si probatum esset, & secretò manifestatum ad correctionem, per penitentiam euulgare. At aliqua puniri pro delictis, quæ nullam irrogant infamiam, & quæ solent communiter à religiosis committi, limites correctionis fraternæ non excedit, sicuti in parte carnali cum filiis contingit. Si verò delictum graue sit, præcipue si probari potest, & ad penitentiam aliquam secretam poterit procedere, quæ magis correctiua, & præseruatiua delicti sit, quam punitiua. Suar. tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 18. num. 37. & in hoc sensu dixit Villagutier in sua præf. lib. 2. tit. de denunciat. euangel. cap. 4. Conclus. 1. pag. 103. propter denunciationem factam Prælato, vt patri, non posse Prælatum procedere ad penitentiam, sed ad compunctionem eius secretis correctionibus elaborare, vt dicitur in cap. si tantum in 6. quæst. 2. & est Concilij Varenis, et cap. placuit. 6. q. 2. et cap. enobescant. 32. dist. intelligitur enim de penitentia purè punitiua, non correctiua. Eandem doctrinam tradit Sotus de reguendo secreto membr. 2. q. 4. concl. 7. Suarez de charit. disp. 8. sect. 11. n. 18. et tom. 4. de relig. cap. 10. n. 13. Petrus de Ledelma 2. tom. summ. tract. 4. concl. 26. pag. 291. Valent. disp. 3. quæst. 10. part. 5. refert, etiam igitur. pag. 687. Villalobos tom. 2. tract. 4. difficult. 14. consentit congregatio V. I. generalis Societatis Iesu in explicatione decreti. 49. de manifestatione delicti, c. 15. part. 2. n. 61.

Secundò potest Prælatus, cui vt Patri reuelatum est crimen subditi illum à loco, vel ministerio aliquo remouere; quando munus ex solo nuro superioris pendet, & fieri potest remotio sine vlla sui infamia omnibus circumstantiis prudenter consideratis: ita expressè Suarez tom. de relig. lib. 10. n. 11. et c. 12. n. 18. Torres 2. 2. q. 33. disp. 89. dub. 4. §. secundò aduertendum. Probaturque ex cap. qualiter, et quando 2. de accusat. vbi Pontifex dicit ordinem correctionis non esse semper cum personis religiosis seruandum, quia facilius, & liberius possunt à suis admittitionibus remoueri: & tradit Congregatio, vbi supra n. 5. & habetur in 6. Congregat. decreto 61. de manifestat. delicti. Ratio huius conclusionis in promptu est: nam esse delictum non fuerit commissum, nulla delinquente superiori irrogant iniuria in remotione à tali loco, & officio: cum pro sua voluntate id possit efficiere, & ex alia parte potest esse maximè vilis ad præcauendum damnum ergo sufficenter honestatur.

Debent tamen superiores maxima prudentia, & animaduersione procedere, tum in examinando, an necessarium sit ad emendationem fratris, & præcauendum damnum, illum ab officio & occupatione, & habitatione remouere. Nam si hoc necessarium non sit, aut valde vile, nequaquam debet id superior præstare, quia est medium nimis aperum, & rigorosum, sed potius debet cum eodem modo tractare, & honorare, vt colligitur ex Calisto Papa relato in cap. porderet. 50. dist. ibi, Si aliquis lapsus quocunque modo fuerit, sportemus eum; et paterno corripimus affectu, et paulo inferius. Porò S. David de mortiferis criminibus egit penitentiam, & tamen in honore permansit. Deinde debent superiores vigilare, ne forte delator inuidia, aut odio alto motus, delictum alteri imponerit, aut commissam exaggerauerit, vt in decreto 8. V. I. Congregationis Societatis, dist. 11. caueant superiores, ne faciles delatoribus aures præbent, disquirantque singula, donec delatè rei cognitionem veniant, vt aut innocentem liberent, aut noxium, falsumque delatorem pro rei magnitudine puniant. Quapropter ob vnius dictum, nisi alia presumptiones concurrerent, nunquam censendum debere superiorem ab officio, & loco subditum remouere. Est enim res nimis grauis, & quæ subditos valde consternare possit. Quod

Quod si hoc fiat absque culpa, iam ex se apparet, quam graue sit innocenter in se punire, nocente delatore manente indenni: & colligitur ex Suar. tom. 4. de relig. lib. 10. c. 12. n. 37.

Tertio potest Prælatus, cui delictum, vt patri est manifestatum, dicere alicui, vel aliquibus ex suis consultiuoribus, si hoc necessarium iudicat ad remedium adhibendum; quia in hac manifestatione utilitatem spiritualem delinquentis respicit, que leui illi delicto fama antependa est: ita expressè Torres 2. 2. q. 33. disp. 89. sub. 4. circa fin. & tradit Congregatio vbi supra num. 3. Et in Congregat. 6. decreto. 62. ibi habita ratione finis denuntiationis paternæ potest ipsum delatum aliquid monere, & corrigere secretò coram duobus testibus, vt ex Euangelio cum sancto Thoma docent DD. Item & de remedio consulere imponendo secretum iis, cum quibus communicat.

Sed dubium est, an si superior immediatus collegij possit se solo delinquentem à reincidentia præcauere, peccet manifestando delictum Prouinciali: Videtur enim peccare, quia iam illa manifestatio delicti, & amissio famæ non habet finem paternæ delationis, que est fratris lucrum, cum absque illa lucratus sit. Taciteque id insinuat in supradicta Congregat. VI. decreto 63. Potest etiam contra superior dicere rem sic delatam, & notam alteri superiori eiusdem delati, quando res ista postulatuerit ad finem paternæ delationis. Ergo & contra quod id non expulsetur, nequam potest. Dices, et si non expulsetur vt necessarium, expulsetur vt conueniens, ne Prouincialis ignarus huius delicti delinquentem exponat aliis similibus, vel grauioribus committendis. Fateor ob hanc rationem probabile esse nullum peccatum in tali manifestatione committi. Si enim probabile esse diximus in materia delationis reuelare peccatum vni, vel duobus viris grauius, qui magis professe possunt, quam obesse, non fore peccatum morale, etiam ex leuitate, & loquacitate reuelare, & fortiori probabile erit, quando ex recto sine manifestatur, & ex alia parte non leuis conuenientia intercedit.

Verum quia inde ostium aperitur manifestandi pluribus delictum commissum, probabilis existimo non licere Prouincialium monitionem si solum ob maiorem securitatem à reciduo, & non ob necessitatem, que appareat, licet monere: etiam si licebit monere quemlibet superioriorem immediatum, quem delinquens habeat, & Prouincialem sequentem, cum tunc securior erit delinquentis à reciduo, quod quidem non est concedendum. Eaque de causa dixit eadem Congregatio. VI. decreto 60. & Congregatio. VII. decreto de manifestat. delicti. cap. 15. num. 2. sine vrgenti necessitate, & magna utilitate nemini esse crimen delati reuelandum. Expende verba, sine vrgenti necessitate, & magna utilitate, que non conuenientiam, sed necessitatem indicant.

Quarto potest Prælatus subito delinquenti locum designare fidelem, cui eius actiones exploret, & referat superiori: ita Bannes 2. 2. q. 37. art. 3. sub. 2. Torres ibi disp. 89. sub. 5. Ratio est, quia superior ratione sui officij obligatus est viram subditorum inquirere, quia eius cura commissi sunt, quod aliis priuatis datum non est. Quapropter D. Greg. lib. 2. registri. epist. 52. nullo modo excusat Prælatum à correctione subditorum ex eo, quod dicat se subditorum delicta nescire. Inquit enim: Quæ potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedat, & pastor nescit? Ergo signum clarum est teneri pastorem vigilare, & examinare, an lupus oues comedat, & damnum inferat.

Addunt præterea Bannes & Torres, primò posse Prælatum socio significare aliquam malam de subito suspicionem habere: dicendo obserua illum si iam apud Prælatum subditus diffamatus sit, secus & contra; secundò, dicunt posse sic designatum non præmissa correctione delictum fratris superiori, vt patri deferre. Vtrumque dictum non vniquæ probò. Non primum: si enim absque malæ opinionis significatione potest socio vigilantia commendari, quæ causa esse potest honestas infamationem? Neque etiam probò secundum. Nam si delinqueas correctione fraterna sufficienter intelligitur emendatus atque bene ad per Prælatum, (quod raro succedit,) non debet Prælo denunciari; nam esto apud Prælatum graua sit eius opinio, non est dubium, quin multò amplius per repetitionem delicti grauetur, quæ si excusari potest, caritas id exigit. Verum si superior corrigens delinquentem de eius emendatione non manifestatur, existimo posse socio exploratori significare, te non rectè de tali subdito sentire: ac prout necessarium esse vigilantiam super illum, vt sic aperiatur via socio deferendi superiori crimen, si viderit. Nam in tali casu socio præsumere non debet se posse efficaciter corrigere, cum præsumere debeat monitum fuisse, & non esse, emendatum. Ergo absque præmissa correctione debet tunc manifestare, & Prælatus potest sub præcepto ad eius manifestationem obligare. Tum quia nomine Prælati delictum cognoscit? tum quia præsumere non potest rationaliter correctione secretæ esse sufficienter emendatum.

Quintò potest Prælatus (si ei moraliter constat de delicto subdito, saltem per delationem vnius testis oculati, de quo nulla potest esse suspitio falsum imposturum) grauior subditi reprehendere etiam coram duobus, vel tribus testibus: si id iudicauerit expedire ad eum confundendum, & commouendum. Secundò potest ob eandem rationem penitentiam aliquam iniungere, si delictum vel flagellationem. Tertio nimis eum terere. Quarto

Verò. de Castro Sum. Mor. Paris. l.

præcipere etiam sub excommunicatione ipso facto incurrenda, ne talem locum suspectum adeat, neve cum tali persona loquatur: quod præceptum poterit imponere coram ipso delatore, & testibus, vt sic de eius transgressione clarius constet, quia hæc omnia non excedunt paternam correctionem, & potestatem, quam habet pater in filios: & ex alia parte semiplena probatio delicti sufficit ad hæc præstanda; vt opinimè, & prudenter iam notauit ferè eisdem verbis Franciscus Suarez. cap. 4. de relig. lib. 10. cap. 10. num. 14. & cap. 12. num. 37.

Sexto, si delictum in damnum communitatis, vel tertij cedit, & via denuntiationis paternæ, ei remedium sufficiens non adhibetur, vel quia subditus durus est, negatque delictum, & emendationem non promittit, poterit Prælatus præcipere delatori, vt relicta denuntiatione fraterna ad iudicalem transeat, cui præcepto tenebitur obedire, nisi ob graue periculum sibi imminens excusetur. Nam, vt rectè dicitur decreto 58. congregat. 6. ibi Quando prudenter iudicauerit non posse adhiberi sufficiens remedium, quo prouideatur bono communi, vel tertij persone, nisi assumatur in eare officium iudicis; tunc tenebitur subditus ad denuntiationem iudicalem superiori faciendam. Et ratio est, quia bonum commune, & innocentis tertij, particulari nocentis præferendum est. Item potest Prælatus creare Fidelem, qui denuntiationis officium sumat, & facta per illum denuntiatione examinare delatorem tanquam testem qui veritatem teneat fateri, nisi ob aliquod graue periculum à testimonio dicendo excusetur: Et facta hæc restitucione procedet ad examinandum delinquentem, cui processus legendum est, vt clarè illi constet Prælatum iudicè interrogare, & sic veritatem fateri teneatur, sic Suarez tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 12. num. 44. inunct. num. 30. vbi aduertit aliis relatis non esse necessarium dare reo copiam nominum testium, sed satis esse si restitucione delectentur, suppressis testium nominibus. Quod certè verissimum est, præcipue in Societate, vbi non est necesse seruari exactè formam iudicij, sed proceditur summarè, & de plano. Adde in omni iudicio religioso existimat Suarez dicto loco, non esse necessarium nomina testium declarare reo, non solum vt teneatur veritatem fateri, sed etiam vt se possit defendere, quia regulariter plura inde inconuenientia sequuntur.

PUNCTUM XII.

An si frater emendatus sit de delicto, possit Prælo patri denunciare, vt sic securior sit à reciduo.

- 1 Proponitur prima sententia affirmans.
- 2 Negat secunda sententia.
- 3 Tertia sententia approbat primam in casu cessionis iuris, illo excluso approbat secundam.
- 4 Resoluitur probabilis esse fratrem emendatum, & nullum periculum relabendi habentem non esse denunciandum superiori, neque cessionem iuris in Societate ad hunc casum se extendere.
- 5 Stante periculo denunciandus est, & quod sit probabile periculum.
- 6 Exponitur quid faciendum sit, cum est dubium, an delinquentis emendatus sit.

PRIMA sententia affirmat, quam tenet Ricard. in 4. distinct. 19. art. 3. qu. 1. in corp. Gab. in canone Missæ lect. 74. litt. V. Rosella, verbo inquisitio. Angel. verbo denunciatio. n. 10. Grassi 1. part. decisionum lib. 2. cap. 69. num. 30. Idem docet, quando Prælatus denunciare iubet. Gerson. 2. part. tit. de correct. proximi. Alphab. 34. litt. T. vers. tuum peccatum, & videtur consentire Alphons. Villagut. lib. 2. tit. de denunciatis. Euangel. conclus. 5. pag. 94. & 96. Ratio esse potest: nam talis manifestatio potest prodelle, & non obesse, prodelle enim, vt prælati occasiones, & pericula iterum labendi remoueat, & ex alia parte parum, vel nihil obesse, cum ex scientia illius delicti ad punitionem procedere non possit.

SECUNDA sententia negat Prælo esse denunciandum: ita Adrian. quest. de correct. 8. pro huius decis. Sotus relect. de secreto. memb. 2. quest. 4. conclus. 4. Nauatr. sum. cap. 24. num. vltim. sine. Arag. 2. 2. question. 33. art. 7. sine. Valent. disp. 3. quest. 10. p. 5. s. sed rectius hoc negant, pag. 686. Nauatr. lib. 2. de restit. cap. 4. part. 2. dub. 12. n. 120. D. Thom. Antonin. Syluest. & alij quos refert, & sequitur Thom. Sanch. lib. 6. Decalog. c. 18. n. 49. & n. 60. Eman. Saa. verb. correctio. nu. 4. Probatur, primò ex verbis Christi dicentis, Si te audiverit, lucratus eris fratrem tuum, quasi dicat ibi esse sistendum, cum ad lucrum fratris correctio ordinetur. Secundò, fama apud Prælatum pluris æstimatur à subditis, & ægrius ferunt apud illum infamari propter eius dependentiam, quam apud plures socios. Ergo ob solam maiorem securitatem licita esse non potest talis infamatio. Nemini enim licet bona temporalia à proximo auferre eo fine, vt securior sit in virtute, aliàs liceret diuitias ab eo auferre, & pauperibus dare, vt pro illo orent, vt ex Adriano inferet Valent. supra.

P P 3 ; Tertia

DE
STRO
ALAC
TONI
L. II.

1. Tertia sententia distinguit, aut proximus qui peccavit, renuntiavit ius sibi conferendi famam, vel non; Si non renuntiavit, vera est sententia; si tamen renuntiavit, ut renunciant religiosi Societatis Iesu vera est prima sententia: ita docet expressè Valent. *disp. 3. quest. 10. p. 5. pag. 787. §. respondeo per distinctionem.* Et videtur consentire Suar. *tom. 4. de relig. cap. 20. num. 11. §. 12.* Probat Valent. quia ipse delinquens quantumvis emendatus sit, potest laudabiliter peccatum suum Prælati deferre, ut illum à recidivo caueat maiori cum securitate. Ergo etiam poterit alius de illius consensu peccatum Prælati deferre, consentit enim iam ob rectum finem in iactura propriæ famæ. Quod autem religiosi Societatis Iesu ob huiusmodi finem iuri sibi conferendæ famæ cedant, non probat Valent. sed supponit: probari tamen potest ex *reg. 9. summar. confit.* ibi enim dicitur, *Ad maiorem spiritus profectum, & præcipue ad maiorem submissionem, & humilitatem propriam contentus esse quisque debet, ut omnes errores, & defectus ipsius, & res quæcumque que notatæ in eo, & observatæ fuerint, superioribus per quemvis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur.* Ergo siue sit emendatus, siue non, poterunt delicta superioribus manifestari ad maiorem (subditorum profectum, & maiorem eorum humilitatem, & submissionem. Item negari non potest prudentiam Prælati esse maximè necessariam ad tollendas occasiones iterum relabendi, & tamen necessaria, vel saltem valde utilis ad illius securitatem, & bono communi religionis prospiciendum. Deinde quilibet religiosus (maximè in Societate) tenetur totam suam conscientiam Prælati aperire, omnesque suos errores, defectus, & peccata manifestare, ut constat ex *Examine cap. 4. §. 34. 35. & 39.* ut sic melius regi, & gubernari possit, & in viam domini dirigi. Ergo conquiri non potest, quòd alius eos errores, defectus, & peccata Prælati manifestet ob prædictum finem, liquidem prælati quod ipse debebat præstare. Adde repugnantem huic manifestationi merito timere posse non esse emendatum.

4. Verùm mihi probabilius videtur, si certò tibi constat proximum emendatum esse, neque probabile periculum habere relabendi, nullo modo posse eorum delicta superiori manifestare, ut securior sit, nisi ipse expressè, in tali manifestatione consentiret, neque consensus in societate præstitus ad hunc casum censendus est extendi: ita tenent Doctores relati pro secunda sententia, & loquens de nostra Societate Thomas Sanchez *suprà*, & probatur. Nam finis præcipuus in societate, ob quem mandantur delicta superioribus deferri, est correctio ipsius delinquentis, quod abundè constat ex *reg. 30. sequenti ad nuper positam*, ubi dicitur, *Boni etiam omnes consulant ab aliis corrigi, & ad aliorum correctionem iuvare debito cum amore, ad maiorem spiritus profectum.* Si ergo frater correctus omnino est, & emendatus: neque periculum sit recidivi, cessat finis, ob quem consentit delicta superiori deferre. Et confirmo. Si enim ob maiorem securitatem, maioremque humilitatem, & submissionem propriam cessante sine correctionis liceret delicta fratris emendati superiori deferre liceret, inquam, non vni, sed plurius superioribus manifestare: sic delinquens amplius humiliaretur, & securior à recidivitate esset, quòd nullus debet concedere, & expressè constat contrarium ex declaratione (supradictarum regularum facta à Congregatione VII. *c. 14. & 15. ubi in n. 2.* dicitur, quando ob fines, & rationes allatas (quæ sunt profectus spiritualis subditorum, & bonum commune religionis) existimat revelandum, tunc iis tantum manifestare oportebit, qui remedio adhibendo prodesse poterunt, & *num. 5.* iterum repetit licere superiori ob prædictum finem secretò peragere quæcumque iudicaverit expedire ad remedium. Ergo cessante remedio, quia iam frater est emendatus, nemini poterit amplius eius delictum manifestari: Ergo maior profectus, humilitas, & submitio solum intenduntur, quatenus ad emendationem, & correctionem delicti necessaria sunt.

5. Dixi, nisi proximus periculum habeat relabendi, si præteritus eius lapsus superiori non manifestetur. Nam stante periculo manifestandus est, ut præferret, quod sentit expressè Valent. cum Adriano, Soto, & diuo Thoma. *disput. 3. quest. 10. part. 5. pag. 787. §. quod si.* Et probat. Nam etiam ob huiusmodi finem liceret cuilibet priuato, sine cuius ope non reputaretur proximus immunis à relapsu delictum indicare.

Probabile periculum relapsus voco, quando ita proximus occasione peccati innodatus sit, ut moraliter loquedo iudicetur casurus, nisi ab illis diuertatur: nam de alio periculo magis remoto non est curandum, cum omnibus tale periculum in se fragilitate nature, Quapropter Petrus de Ledesma *tom. 2. summi tract. 4. concl. 24. difficult. 6. pag. 290.* affirmat, si scias religiosum in luxuriam incidisse non ex malitia hoc est ex consuetudine, sed ex fragilitate humana propter occasionem sibi oblatam te non debere Prælati denunciare, si à te corrigi potest, quia tunc non censetur esse in probabili periculo cadendi. At si ex malitia, & prava consuetudine peccat, affirmat denunciandum fore, quia raro præsumi potest emendatus, sed potius in morali periculo iterum & sæpè cadendi versari. Addo in nostra Societate propter confessionem iuris, etiam si ex fragilitate peccet, denunciari posse, quia semper præsumi debet melius à Prælati, quam ab alio socio

corrigendum fore, & quando hic maior profectus correctionis interuenit, iam proximus cessit iuri sibi conferendo famæ apud Prælatum. Et in hoc sensu verum est quod dicit Suarez *suprà*.

6. Sed quid dicendum, quando dubium est, an delinquens emendatus sit?

Respondeo, si delictum est tantum in damnum ipsius delinquentis, qui iuri famæ non cessit, non tenetur villo modo deferre Prælati, imò nec potest; quia hæc delatio honestatur ob bonum ipsius delinquentis; cum autem ignoretur, an bonum ipsius sit, ignoratur, an sit ratio honestatis infamationem. Ergo non poterit apud Prælatum infamare proximum, cum infamatio sit certa, & ratio excusans dubia. Si tamen cessit iuri famæ, bene poterit, quia adest finis correctionis saltem sub dubio, ac proinde sufficiens honestati actionem. Verùm si delicta in damnum tertij, vel communitatis sint, qualia censet Thomas Sanchez *lib. 6. Decalogi. cap. 18. num. 50.* & Suarez *de char. disp. 8. sect. 6. num. 12.* esse ferè omnia religiosorum externa peccata. Tunc, inquam, denuncianda sunt Prælati casu quo dubium sit, an sit delinquens emendatus & timeatur recidivum, nisi prælati manifestetur, quia damnum communitati, vel tertio faciendum, etiam sub dubio præponderat famæ particularis delinquentis, habet enim ipsa communitas, vel tertius innocens ius, ut sibi ab imminenti damno præferatur, etiam si hoc sit cum aliqua iactura honoris alicuius nocent. *argum. cap. qui cum de furtis:* & ita docet Thomas Sanchez *lib. 6. Decalogi, cap. 18. num. 47.* Lorca. *2. 2. quest. 33. art. 8. disput. 47. num. 20. reg. 4. Petrus de Nauarra lib. 2. de reitit. cap. 4. num. 71. in 2. edit.*

PUNCTVM XIII.

An licita sit denunciatio iudicialis de secretis delictis, omnia correctione secreta, & inductione, testium.

1. Publicum, & secretorum multipliciter sumitur.
2. Peccata alia sunt in damnum solius peccantis, alia in damnum tertij persona, alia in damnum communitatis, & quæ hæc sunt.
3. Peccata notoria possunt non præmissa correctione iudicialiter denunciari.
4. Obligatio huius denunciationis est, cum adest præceptum superioris, vel cum proximus correctione fraterna non censetur emendandus.
5. Peccata, quæ à te, & ab alio sciuntur, denuncianda sunt iudicialiter, si in damnum tertij vergant.
6. Si delicta solum sunt in damnum delinquentis, præmittenda est secreta correctio, & inductio testium, antequam iudicialiter denunciatur, si probabiliter existimatur correctio, vel inductio testium profutura.
7. Notatur quædam differentia inter peccata, quæ in damnum tertij vergunt, & quæ solum peccanti nocent.
8. Peccata omnino secreta, & quæ in damnum communitatis, vel tertij vergunt, si per secretam correctionem emendari possunt, non sunt iudicialiter denuncianda.
9. Si est presumpcio non esse delinquentem corrigendum adhuc plures censent non posse fieri denunciationem iudicalem.
10. Contrarium est tenendum.
11. Cum Prælati præcipiunt sibi delicta denunciari absque communitate cum aliena persona, intelligitur præceptum de delictis, quæ tibi corè constat esse denuncianda, secus de illis, de quibus dubius es.
12. Rarò in propriis iniuriis est obligatio corripendi delinquentem.

1. PONO primò, multipliciter posse sumi secretum, & publicum, ut constat ex iis, quæ tradit glossa, & Panormit. in *cap. ex litterarum, de Temp. ord. & cap. vestra de cohabit. cleric. & mulier. Syluest. verbo occultum, verbo manifestum, verbo notorium, Sotus de regendo secreto. membr. 2. in princ. Nauarr. summi. c. 27. n. 12. Valent. 2. 2. disp. 9. q. 10. part. 5. pag. 667. Villalobos tract. 4. de correct. difficult. 30. Suar. Lorca, & alij infra referendi. Specialiter sunt tres gradus publici, & tres gradus secreti, ut dicit Villalob. *suprà*, & Lorca *disp. 47. sect. 3. num. 3.* Suarez *de charit. disp. 8. sect. 6. in princ.* Primus gradus publici est, quando à duobus scitur, & tunc dicitur in iure probabile, quia probati delictum sufficienter potest, etsi nulla eius infamia sit. Secundus gradus publici est, quando non solum probari potest, quia plurius est notum, sed eius veretur infamia: & hoc dicitur à iure famosum, vel manifestum. Tertius gradus est, quando est notorium, quòdque nullo modo celari potest, nec negari ab eo, qui commisit: & hoc dupliciter contingit, vel notorium notorietate iuris, vel facti. Notorium notorietate iuris, est, quod iam est per sententiã declaratum, Notorium notorietate facti quòd à maiore parte communitatis, oppidi, collegij, vel viciniae cognoscitur, modo communitas excedat decem personas, quæ omnia in materia detractionis aduertimus. Opposito modo contingit secretum, illud*

Illud namque est primò, quod in iudicio probari non potest. Secundo, quod etiam probari possit, non laborat infamia. Tertio, quod probari facile potest, est aliqua reuerberatio celestium, neque est maiori parti communitatis notum.

4. Pono secundò, ex supradictis Doctoribus, & communi sententia quedam esse peccata, quæ in damnum solius peccantis cedunt, quedam quæ in damnum tertij, quedam quæ in damnum commune. Illa dicuntur peccata cedentia in damnum solius peccantis, quæ solum peccantem lædunt, v.g. fornicatio, ebrietas, consuetudo vexandi. alia dicuntur in damnum tertij, quia tertium lædunt, qualia sunt adulterium, homicidium, furtum, detractio, alia lædunt communitatem, vel in temporalibus, qualia sunt proditio, institutio falsa monetæ, subornatio ad officia, et qua sequitur dari indignis, vel omitti digniores, in spiritualibus, vel falsa doctrina, qua fides, vel mores corumpuntur: ita ferè omnes Doctores, vt videre est in Petro & Nauarra lib. 2. de rescriptis. cap. 4. articulo. num. 50. & precipue nu. 69. in noua edit. Et licet omnia peccata scandalosa in perniciem sint reipublice, non tamen proprie dicuntur esse contra bonum commune quia eorum immediatum obiectum, non est aliquod bonum commune, quod per ipsa lædatur, quod necessariò requiritur erat, vt dicitur proprie esse in damnum communitatis, vt aduertit Villalob. tract. 4. difficult. 11. num. 1. Suar. verò de char. disp. 8. sect. 6. n. 1. & Thom. Sanch. lib. 6. Decal. cap. 18. n. 50. aduertunt peccata à secularibus commissa, quæque solum committentem lædunt res sunt à religiosis, dicenda esse peccata contra communitatem, quia communitatem in honore, & fama lædunt. Vnde si religio, quæ quis fornicetur, ebrius sit, aut passim iuret, honor religionis non leuiter labefactatur, & vix fieri potest, vt alios ad imitationem non pertahat, propter inuicem inter religioforum communicationem. Fateor hanc doctrinam verissimam esse, si intelligatur de læsione non quidem directæ, sed indirectæ communitatis. Indirectè enim quodlibet peccatum religiosi in actum executionem prædicens religionis honorem lædit: at hæc læsio non est sufficiens, vt omnia religioforum peccata censentur esse in damnum communitatis, & tanquam de prodicione, vel hæresis sit de illis iudicandum. Nam hoc modo nullum est peccatum quod in damnum commune non vergat, cum ferè nullum sit, quo non lædatur aliqua communitas, in qua peccans viuunt. Si enim sit Ecclesiasticus contemnitur status à secularibus, si secularis, contemnitur. Quapropter Suar. tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 12. num. 10. dicit non omnia peccata religioforum censenda esse vergere in damnum communitatis ratione obiecti, neque ratione scandali, & Coequeg. VI. decreto 57. & Congregatio VII. in cap. 15. de manifestat. delicti. n. 7. enumerans delicta, quæ in detrimentum boni communis, vel in damnum imminens tertie persone vergunt, ea enumerat, quæ directè sunt insectia aliorum, & nociua bono religionis, scilicet, lapsus carnis cum tertio, seminatio discolorum inter fratres, furtum, impugnation, vel machinatio contra institutum, aut superiorem, præsertim generale, consuetudo detrahendi, aut insularandi, & similia. his politis.

5. Dico primò peccata notoria, hoc est, quæ in præsentia multorum, vel alio modo à pluribus cognoscuntur, possunt statim non præmissa correctione fraterna iudicialiter denunciari, contenti omnes cum D. Tho. q. 33. art. 7. in princ. iuxta illud Pauli ad Timoth. 5. Peccantem coram omnibus argue, ut euerit, timorem habeant. Ratio est. Qui enim in publico peccat, eo ipso renouat iura secreti, neque potestari potest corrigendus per monitionem secretam, cum præsentiam hominum, & leges moerentes non sit veritas. Secundò. In tali denunciatione non solum emendatio fratris intenditur, sed etiam intenditur reparatio scandali dati media punitione; hac enim punitione à peccato deterratur, quantum per malum exemplum videbantur incitati.

4. Obligatio autem denunciandi hæc peccata tunc erit, quando adest præceptum superioris, vel quando ex illis imminet damnus tertio, aut communitati, quodque per denunciationem potest reparari. Si verò peccata non sint in damnum tertij, sed solum in damnum ipsius delinquentis, & præsumitur emendandus per correctionem, eo quòd peccatum non tam ex malitia, quam ex ignorantia processit, tentanda videtur secreta correctio, antequam denunciatur, vt euitentur damna, & denunciatione promouentia: ita relato Adriano, & Paludano docet Lorca 2. 2. q. 3. articulo. 8. disp. 47. n. 17. Cordub. in annotat. ad Satum, memb. 2. c. 4. concl. 1. Nauarra. lib. 2. de rescriptis. cap. 4. dub. 8. n. 66. in 2. edit. Villalob. 2. 2. sum. tract. 4. diff. 10. n. 2. Suar. tom. 3. de relig. lib. 2. cap. 12. n. 36. Hoc intelligendum est, nisi adsit præceptum denunciations, quod absque dubio implendum est non obstante secreta correctione, & emendatione proximi ob finem prædictum, ne delicta maneat impunita, & videntes timorem habeant.

5. Dico secundò. Peccata, quæ partim sunt secreta, partim publica, qualia sunt, quæ non solum à te, sed etiam ab alio sciuntur, & quæque in iure vocantur probabilia, denuncianda statim sunt, si in damnum tertij vergant. Neque opus est præmittere correctionem secretam, inductionem vt testium, nisi calu quo sumitur credatur correctionem secretam profuturam: ita Suar. disputatio. 8. de charit. sectio. 6. num. 7. & de religio. tom. 4. lib. 10. cap. 13. numero 35. & 42. Agid. de Coninch. 2. 2. disp. 28. dub. 8. articulo.

n. 147. Villalob. tract. 4. de correct. difficult. 12. Lorca disp. 47. n. 20. affirmat esse omnium Doctorum. Ratio, quia per denunciationem & defenditur innocens, & corrigitur delinquens, qui nec corrigendus intelligitur, neque innocens sufficienter defendendus, nisi denunciatur. Vnde si firmiter credatur profutura correctio, & innocens defensus per monitionem, non debet fieri denunciatio iudicialis: ita aliis relatis docent Nauarra lib. 2. de rescriptis. cap. 4. n. 70. & seq. secunda edit. Villalob. tract. 4. de correct. diff. 12. n. 1. Suar. dicti cap. 22. n. 42. & Coninch. supra. In peccatis autem, quæ sunt contra bonum commune, vt hæresis, & proditio, tardò, vel nunquam præsumi potest correctio delinquentis ex secreta monitione, ideòque denunciandus statim est delinquens, vt bono communi provideatur, & maximè stare præcepto denunciandi lato à iure, & ab Inquisitoribus. Inquisitores enim nolunt euilibet particulari committere iudicium ferre, an per secretam correctionem delinquens hæreticus possit emendari, sed ipsi iudices esse volunt, ac proinde etsi in aliquo casu crederes emendandum per tuam secretam correctionem, adhuc non teneris corrigere, sed debes statim denunciare: vt docet Ateualo de correct. fol. 188. Seraphynus Fæyatas. quest. 18. num. 30. Lessius de iust. cap. 30. dub. 6. Villalob. tom. 2. tract. 4. diff. 11. Suar. de fide disput. 20. sect. 4. n. 11. & tom. 4. de relig. lib. 10. c. 12. n. 42. Agid. de Coninch. supra. Ioann. Sanch. select. disp. 11. n. 56. qui hanc doctrinam extendit ad peccata suspicionem hæresis habentia, qualia sunt, quæ in edictis Inquisitorum apponuntur.

6. At si delicta solum sunt in damnum delinquentis, præmittenda est ex præcepto diuino secreta correctio & inductio, testium, antequam iudicialiter denunciatur, si probabiliter existimatur correctio, vel inductio testium profutura. ita Soto de secreto. memb. 2. quest. 4. concl. 2. & 3. Nauarra. sum. cap. 24. num. 14. & aliis pluribus relatis Lorca disp. 47. numero 19. Suarez tom. 4. de religion. libro 10. capite 11. numero 36. Villalob. tom. 2. sum. tract. 4. difficult. 10. n. 3. & testatur esse commune. Ratio est, quia denunciatio iudicialis tendit ad bonum commune delicto delinquentis damnificatum, per punitionem reparandum, & secundariò ad delinquentem corrigendum. Cum ergo per huiusmodi peccata bonum commune non sit læsum, & ex aliaparte non apparer necessitas iudicialis denunciations ad delinquentis correctionem, nequaquam debet fieri, quin secretò prius corripiatur. Secundò si in iis peccatis non est seruandus ordo correctionis, in nullis venit ex necessitate seruandus. Nam in peccatis omnino secretis raro potest ad denunciationem iudicalem procedi, in omnino publicis non est præmittenda secreta, neque inductio testium. Ergo ne dicamus processum correctionis à Christo præscriptum fore inutilem, affirmandum est in iis peccatis, quæ partim sunt secreta, partim publica, seruari optimè posse.

7. Est tamen magna differentia inter hæc peccata, quæ solum peccanti nocumentum afferunt, & inter illa quæ aliis nocent. In peccatis enim solum peccanti damnificatis sufficit probabilis spes, seu non desperato fructus, vt correctio secreta debeat ex præcepto diuino præmitti. At in peccatis damnus tertio afferentibus requiritur moralis certitudo, seu spes certissima de correctione, & deuitatione omnium damnorum, quæ timentur: ita cum Ricar. dist. 18. art. 3. q. 1. docuit Suar. de charit. disp. 8. sect. 6. n. 6. pag. 760. Quapropter, vt bene aduertit Lorca supra in iis peccatis, quæ partim sunt secreta, partim publica, quæque peccanti solum inferunt damnus, regulariter loquendo seruandum esse ordinem à Christo præscriptum.

8. Grauiissima tamen est difficultas, an in delictis omnino secretis, qualia sunt quæ ab vno præter committentem sciuntur sint iudicialiter denuncianda, si in damnum tertij, vel communitatis vergant? Et quidem si per monitionem secretam delinquenti, vel alteri tertio factam sufficienter intelligitur damnus imminens reparari, clarum est non habere locum iudicalem denunciationem: hæc enim solum apponi potest in præsentia ad impediendum damnus tertij, vel communitatis. Si ergo hoc impeditur sufficienter medio alio non ita nociuo, & infamatorio delinquentis, illud medium debet apponi, & denunciatio iudicialis omitti; debet enim proximus mederi minori damno, quo potest: excipiendum tamen est crimen hæresis ob ea, quæ ibi diximus.

9. At si præsumitur delinquens non corrigendus per secretam monitionem illi, vel tertio, cui damnus parat factam, plures Doctores videntur affirmare non posse ad denunciationem iudicalem deuenire, sed debere dicere Prælato, vt patri, vel aliis, vt obseruent, & possint esse testes in iudicio: ita Duran. in 4. dist. 16. q. 4. Soto de secreto memb. 2. quest. 4. concl. 2. expressè Nauarra lib. 3. de rescriptis. cap. 2. num. 358. in 2. edit. Hentiq. aliis relatis, lib. 13. de excommunicatione. cap. 18. num. 3. Eman. Saa verbo censura. num. 4. & in edit. Romana. verbo correctio. nu. 5. & verbo denunciatio. Suar. de Charit. disp. 8. sect. 6. num. 6. sine, loquens de delictis, quæ cedunt in commune damnus, dicit: si occulta penitus sunt, hoc est, si nullus alius præter te sciat, superiorum esse admonendum, vt vigilet. Inferunt ergo non esse admonendum, vt possit iudicare, & num. 10. loquens de edictis sanctæ Inquisitionis ait. Si delicta non sint talia, vt via Inquisitionis possint Inquisitores de illis interrogare iuridicè, tunc credendum est eos procedere secundum ordinem fraternelæ correctionis. Et hic ordo seruandus est, vt D. Tho. art. 7.

in solut. ad 5. explicat, neque aliud expedit, aut necessarium est communi bono, cui sufficit, vt publica delicta puniantur, & occulta conuenienti ordine charitatis cohibeantur. Neque enim per se loquendo habent superiores ius ad puniendum peccata occulta, Thom. Sanchez. lib. 6. de cal. c. 18. num. 56. vbi crimen ambitionis in societate reputat, & optimè esse directè in damnum commune, affirmat, inquam, fore denunciandum, etiam si secretum sit, & probari non possit, quia non fit, (inquit denunciatio Præposito generali vt iudici, sed vt patri: neque enim ex tali denunciazione punire publicè potest delinquentem, & inhabilem reddere. Ergo sentit Thom. Sanchez. delicta omnino secreta, quæ probari non possunt, non posse iudicialiter denunciari, præcipue si ex tali denunciazione puniatio sequenda foret. Loysa 2. 2. q. 33. art. 8. disp. 47. num. 6. affirmat omnes sine controuersia ita sentire & num. 15. dicit Prælatos religionum raro posse præcipere, vt aliquid occultum sibi etiam vt patri manifestetur: quoniam non potest illis factis constare, vtrum res in eo statu sit, vt subditu licite occultum prodatur, & magnum occasionem perplexitatis illi prebent, & idèd optima regula est illa. S. Thom. art. 8. in solut. ad 1. Prælatum tunc solum posse præcipere, quando potest inquirere, potest autem, quando adest denunciator, aut infamia, quod intelligendum est tam de paterna, quam de iudiciali inquisitione; quia, S. Thom. indistinctè, & vniuersum loquitur & num. 16. vbi dubitat, an sicut non licet deferre ad iudicium hoc genus occultis denuncians, ita etiam non liceat testificando? Et responder eandem esse rationem, quoniam nemo testificari potest, nisi crimen probabile, quia adest alius testis, vel saltem infamia. & num. 21. dicit. Si superior præcipiat denunciare, quantumcunque absolute præcipiat, non obligat, nisi circa crimen, quod probari potest, & seruat correctionis ordinem, alius esset preceptum iniustum. Alphonsi de Villagota in sua pract. canon. lib. 2. tract. de denunciati. Euangelica, pag. 94. concl. 5. c. 4. & 5. concl. 4. pag. 101. late probat cum Panormit. & aliis delictum, quod non potest probari, quia nullus alius præter denunciantem scit, non posse iudicialiter denunciari: ex capite, hoc videtur, 22. quest. 5. ex capite, erubescant, 37. distinctio, vbi, Virbanus. De manifestis loquimur, secretum cognitor Deus, & in capite plerumque 1. questio. 7. dicit, S. August. plerumque boni viri propterea sufferunt aliorum peccata, & tacent, quia deferuntur à publicis documentis, quibus ea, que ipsi sciunt, probare iudicibus non possunt. Ratio horum Doctorum ea est, quia non potest esse iudicium sine sufficienti probatione. Ergo vbi hæc est impossibilis, cessat obligatio denunciandi, quæ ad iudicium complendum ordinatur. Neque obtare videtur aduersus hanc doctrinam vsus Prælatorum peccata omnino occultis sibi denunciari præcipiunt, vbi certum est non præcipi denunciationem paternam, sed iudicalem, siquidem coram Secretario, & propria manu signatur denunciatio, & illa facta sine vlla correctione secreta Fiscalis accusat, & denunciante, vt testem obstat hic vsus, nam Prælati procedunt via inquisitionis generalis, ipse autem denunciatus debet videre, quæ denunciare debet; non enim iudices limites charitatis fraternæ in illis casibus, in quibus obligat, transgredi intendunt, neque peccata, quæ probabilis non sunt, sed penitus occulta volunt ad suum tribunal deferri, vt optimè dicit D. Tho. 2. 2. quest. 33. artic. 7. ad 5. Talium enim peccatorum dum probabilis non sunt, solum est iudex ipse Deus, cui omnia sunt manifesta.

10. Verum meo iudicio omnino dicendum est re posse, & debere delinquentem aduersus tertiam personam, vel commune bonum Prælati vt iudici denunciare, si alia via tibi non suppetit damnum impediendi, etiam si probare non possis, sed solum tu sis, qui noueris, modo non noveris per confessionem, & manifestatio delicti sufficiat damnum impedire aliquomodo, et si non perfecte: ita expresse docet Syluest. verbo correctio, quest. 5. Eman. Saa, in edit. Rom. verbo denunciatio. Valen. disp. 3. quest. 10. p. 5. pag. 677. Villalob. tom. 2. sum. tract. 4. diff. 11. n. 2. & 4. & restatur esse commune, Lessius lib. 2. de iust. cap. 30. dub. 2. num. 13. & dub. 6. num. 43. & multis allegatis Thom. Sanchez. lib. 3. de matr. disp. 13. art. num. 2. vbi volentes contrahere cum impedimento, etiam si impedimentum infamatorum sit, probat esse denunciandos iudici, quantumuis occultum impedimentum sit, probare non possit, fauētque Congregatio. V II. illo decreto de manifestis delictis c. 15. p. n. 8. vbi dicit, quando prudenter indicaretur non posse adhiberi sufficientem remedium, quo bono communi, vel tertie personæ prouideatur, nisi assumatur in ea re persona iudicis, tunc tenebitur subditus ad iudicalem denunciationem superiori faciendam, & loquitur congregatio in toto illo decreto de delictis occultis omnino.

Ratio conclusionis est, quia hæc denunciatio non tam ad punitionem delinquentis, quam ad præcauendum damnum, quod intendit inferre, ordinatur. Ergo non est curandum, quod ipse delinquens infametur, vel vexetur per denunciationem, hæc enim consequuntur per accidens, quod enim primò intenditur, est defensus innocentis, vel boni communis. Neque obstat delictum probari non posse, vt sciens non teneatur denunciare, quia non denunciat, vt probet delictum, sed vt damnum impediatur, quod per denunciationem impeditur, & licet sufficienter per denunciationem damnum non impediretur, nihilominus debet denunciare,

quia per denunciationem aperis viam iudici, vt inquirat, & querat media impediendi, vt optimè notauit Thom. Sanchez. lib. 3. de matr. disp. 18. n. 2. Eman. Saa supra, verbo denunciatio. Neque Doctores supra relatos sentio nobis dissentire: non enim credibile est illos velle non esse denunciandum delinquentem, qui ciuitatem pararet incendere, si alia via præter denunciationem iudicalem non suppetit impediendi damnum. Est enim iniquum non facere bono communi ob delinquentis detrimentum. Quare debent intelligi de denunciazione ad punitionem, non de denunciazione ad præcauendum malum impendens requisita.

11. Solum aduerto, quando Prælati, seu Inquisitores mandant denunciationem sibi fieri de his, & aliis delictis, absque eo quod cum aliquo communice: hoc intelligi debet de delictis, quæ tibi certo constant in edictis contineri, quæque tibi mandantur denunciari. Nam si dubius es an peccata, quæ scis, sint contenta in edictis vel non, poteris absque dubio consulere confessorium, vel virum doctum; neque hanc communicationem intendunt Inquisitores prohibere, vt aduertit Ioan. Sanch. select. disputatio 11. n. 57. cum Arcualo de correct. fraternalis. fol. 188. & Bannes 2. 2. q. 33. art. 8. dub. ad 7. argum.

12. Sed inquires quid dicendum in propriis iniuriis? Respondeo, raro in his est obligatio corripiendi secretè delinquentem: quia raro inuenitur iniuriatus, cui graue non sit iniuriantem fraternaliter corrigere, & cuius correctio ab iniuriato admittatur. Potest tamen iniurius satisfacionem expostulare apud iudicem, si alia via non ei offertur, & denunciare delinquentem in omnibus casibus, in quibus diximus denunciari posse delicta alteri damnum inferentia, ita ex Atag. 2. 2. quest. 68. art. 1. docet Villalob. tom. 2. sum. tract. 4. diff. 12. num. 2.

PUNCTVM XIV.

Quando cesset obligatio denunciationis iudicæ.

1. Delinquentes, quorum delicta non laborant infamia, & constat emendatos esse, non sunt iudicialiter denunciandi, & quid dicendum de crimine hæresis.
2. Quando præsumi potest delinquens emendatus, vt cesset obligatio denunciationis.
3. Delictum à duobus vel tribus notum, si iudex ad punitionem procedit, non est denunciandum.
4. Neque item est denunciandum, si sub secreto delictum accepisti, modo delictum non cedat in damnum tertij.
5. Accepta in compensationem non sunt manifestanda ob preceptum latum de reuelandis furtis.
6. Quid preceptum sit de manifestando accepta tamen si accepta sint in recompensationem?
7. Si tibi graue damnum ex denunciazione imminet non tenetis denunciare, vel si compellendus es probare, nec potes.
8. Tandem excusari à iudiciali denunciazione, si à fide dignis non acciperis.

1. Delinquentes, quorum delicta non laborant infamia, si constat emendatos esse, esto fuerint delicta in damnum tertij, vel communitatis, denuncianda non sunt, est ferè omnium sententia, vt constat ex Doctoribus in superiori puncto pro nostra conclusione allegatis. Nam ea de causa delicta secreta dicimus posse iudicibus manifestari, vt impediatur damnum tertij, vel communitati impendens. Si igitur iam cessauit damnum, cessat & ratio iustificans manifestationem. Præterea quia in tali casu iudex solum procedit ad punitionem, quando verò iudex ad punitionem procedit, requiritur delinquentem infamia laborare, vt est decisio in c. inquisitionis §. tertio. de accusat. & probat bene Lessius lib. 2. c. 19. dub. 15. n. 12. & dicemus disp. de iudice, & in propriis terminis docet Sua. de charit. disp. 8. sect. 9. n. 10. Cordub. in sum. q. 64. p. 2. & Nauar. lib. 2. de restitutio. capite 4. dub. 10. n. 98. Hæc enim delicta iam emendata habentur, ac si non essent commissa, solum ab hac regula generali excipit Sua. disputat. 20. sectio. 4. numero 13. & Ioan. Sanch. disp. 11. numero 51. crimen hæresis propter eius atrocitatem, & infectionem; quod licet iure naturæ denunciandum non sit, si iam sit emendatum, at ex vi præcepti ecclesiastici affirmat denunciandum fore. Quæ doctrina vera est, si ponamus esse delictum probabile: nam cum in illo casu possit sciens denunciare ad punitionem, debet emendatus denunciare, & hoc modo explicio Eman. Saa. verbo denunciatio, in edit. Romana, affirmantem cum Toledo, Sorio, & Nauar. hæreticum, quem scis respiciisse, non tenetis denunciare. De aliis vero delictis plures Doctores non infamæ notæ censent stante emendatione nullo modo esse denuncianda, si occulta sint, hoc est, si infamia non laborant: ita innumeris relatis Thom. Sanchez. lib. 6. de cal. c. 18. n. 49. Nauarra lib. 2. de restit. c. 4. num. 116. in 2. edit. Ioan. Sanch. disp. 11. n. 51.

2. Sed inquires, quando præsumi potest delinquens emendatus? Respondeo prudentis arbitrio esse relinquentem; si enim omnino appareant occasiones sublatæ præsumenda est emendatio. Ex solo decursu temporis, nisi longum sit, non est præsumenda correctio. Quando vsu post commissum delictum longum

non tempus praecessit, praesumendus est delinquens correctus, nisi aliunde constet reincedentia: ita expressit Ioan. Sanch. disp. 11. de delictis. §. 2. loquens de denunciatione sollicitationis factae a confessorio, & affirmat cum Aconca tract. de confessor. sollicitationibus, q. 2. num. 15. ad tribunal inquisitionis non esse deferendum, quando longum tempus praecessit a commisso delicto. Et explicans statim quid censetur longum tempus, affirmat tres annos sufficere ad emendationem praesumendam in criminolo, ex Mascard. concl. 600. numero 14. Alciat. reg. 2. praesumpt. 7. Farinac. in praxi, quest. 21. artic. num. 26. & dec. 52. num. 10. lib. 1. ubi agit de suspecto de heresi, qui abiuravit; teneat eandem sententiam, & adducit hos Doctores Seraphinus Frustas in addit. ad Aconeam, questione 3. num. 72. & 33.

Secundus casus, in quo cessat denunciationis iudicis obligatio, est quando delictum duobus, vel tribus tantum est notum, & iudex ad penam procedere intendit: tunc enim non est manifestandum: ita cum Corduba in sum. quest. 64. p. 2. tenet Navarra lib. 2. de restitut. cap. 4. dub. 10. num. 99. in 2. edit. Navarra cap. inter verba concl. 6. n. 21. & in rub. de iudicis num. 87. & alius relatis Lessius de iustit. lib. 2. cap. 2. dub. 18. concl. 2. in 109. 2. edit. Quod intelligendum est cum iudicibus Doctoribus de delictis, quae in damnum tertij non vergunt: de his enim absque infamia non iuste procedit iudex inquirendo, quia infamia est, quae inquisitioni aperit viam, ex capite qualiter & quando el. 2. de accusat. & dato quod ipse iudex iuste procederet, adhuc tunc iuste procederet: quia ratio boni communis non exigit punitionem delinquentis, quotiesque a populo delictum sciatur, & delinquens infamatus sit: ita alius relatis Lessius lib. 2. de iustit. cap. 30. dub. 6. num. 47. secunda edit. Si vero delicta in damnum tertij sint, nec quae emendata teneris ut dictum est, denunciare iudicis, si alia correctio, vel denunciatio paterna non appareat sufficiens.

Tertius casus excusans a denunciatione facienda, est, si sub secreto delictum accepisti, quia tibi ratione petendi consilium, vel remedium est manifestatum: tunc enim etiam procedente infamia, semiplena probatione, non teneris delictum, imo nec potes manifestare, & peccare non solum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, & ad restitutionem damnorum teneris, ita docere videtur D. Thom. 1. 2. questio. 10. artic. ad. 2. Cordub. in sum. questio. 64. casu 3. & lib. 9. questio. 43. dub. 2. pag. 346. col. 1. Navarra cap. 25. numero 41. & 46. casu 7. & cap. 18. numero 52. & numero 60. Petrus Navarra alius relatis, lib. 2. de restit. cap. 4. numero 102. 2. edit. Eman. Saa, cum aliis verbo iudicialis actus. §. 7. §. 1. numero 6. Lessius lib. 2. de iust. cap. 30. dub. 6. numero 45. Ratio, quia etiam bonum commune exposituler delinquentem infamatum puniri, non tamen expositula ut iuret ad punitionem, qui sub secreto, & occasione remedij cognovit: accretur enim miserij a consilio, vel remedio petendo. Vnde in nostra Societate, ubi quilibet potest defectus aliorum Praelato deferre, vt patri, ad maiorem delinquentis profectum. Excipitur hic casus, in quo sub secreto gratia petendi consilium accepisti, vt expressè habetur decreto 54. congregat. 6. & can. 10. illius congregat. §. 2. & q. 10. artic. 1. de relig. lib. 20. c. 7. n. 23.

Haec tamen doctrina vera est de delictis, quae in damnum tertij non vergunt, nam si huius conditionis sint & damnum imminuat reipublicae, vel tertio, teneris, si ipse non desistit manifestare, quantumvis sub secreto accepisti, modò non sit sub sigillo confessionis, dignus est enim vt tibi frangatur fides etiam iurata, ob reparationem damni reipublicae, vel tertij innocentis sic Eman. Saa, Navarra, Lessius supra, & innumeris, vt solet, allegatis, Tho. Sanch. l. 3. de matr. disp. 23. art. num. 6. Ex qua doctrina explicat Navarra, Iulium Clarum lib. 5. sentent. §. fin. quest. 27. & Socin. lib. 4. cons. 102. asserentes non teneri quamvis ex praecipuo superstitio, manifestare rem furtiuum, si habeat ab ipso fure, & non aliunde: intelligitur, enim quando fur desistit, & restituit, quia tunc non ad emendationem, sed ad punitionem procederet iudex.

Quartus casus est, quando quis rem alienam accepit in recompensationem sui debiti, modò debitum sit ex iustitia, & liquidum, & alia ad sint circumstantiae honestantes compensationem, de quibus in materia de restitut. tunc enim neque teneris de re, nec de alio debitum manifestare, etiam si iuramento, & excommunicatione praecipiaris, ita relato Corduba q. 64. casu 4. & q. 111. ad finem Syassi, & 63. Vbi loquitur de exhibenda scriptura in tuum damnum. Navarra cap. 17. n. 114. Med. Cod. de restit. q. 1. casu 12. & q. 11. docet Petrus de Navarra lib. 2. de restit. cap. 4. n. 109. in 2. edit. Lessius lib. 2. de iustit. cap. 30. dub. 6. n. 50. secunda edit. Tho. Sanch. lib. 3. de matr. disp. 13. in casa simili, n. 3. Eman. Saa censura, numero 3. Ratio, quia excommunicatio fertur tibi ob sursum manifestandum, & in tali casu nullum fuit commissum, si quidem non alienum, sed proprium accepit. Ergo excommunicatio, & praecipium ad illum non extenditur.

Sed quid si mandatis reuelare acceptum ab alio, etiam si scias in recompensationem accepisse, qualiter solet mandari ab auditoribus Romanae curiae ob vitandas fraudes, quae spe contingunt accipiendo in recompensationem, quod nullo modo debitum erat? Angel. verbo fursum, & Navarra, cap. 17. n. 124. & cap. 25. n. 46. abiolore docent neque in hoc casu scientes reuelare, tunc ex eius reuelatione, multae molestiae recompensantibus tibi

debita oriantur. Quod intelligendum est, quando tibi constare in recompensationem legitimum accepisse, nam si dubitas, an iuste alius fecerit recompensationem, debes, nisi dubium deponas, manifestare, quia praecipuum est clarum, & ratio excusans dubia, ac proinde possidet praecipuum, ita Petrus de Navarra lib. 2. de restitutio. cap. 4. num. 206. in 2. edit.

7 Quintus casus est, quando cogendus es probare, quod denuncias, cum te vera non posses, vel aliud detrimentum tibi ex denunciatione veniret: cum graui enim detrimento non teneris damnum alteri impendens impedire, nisi forte esset damnum commune, quod extra denunciationem esset impediendum: tunc enim teneris aliquid damnum pati vt euitaretur: secus e contra, ita cum Corduba, & Navarro, tenet Petrus de Navarra supra n. 107. Eman. Saa verbo iudicialis actus n. 3. Couarru. tract. q. 18. Lessius lib. 2. de iustit. cap. 30. dub. 6. n. 50. §. sexto in 2. edit. & in cala simili Thomas Sanchez libro 3. de matrimonio, disp. 23. num. 4.

8 Sextus casus est, si iubeas denunciare crimen, quotunc modo scias, non debes denunciare, si a fide dignis non accepisti, vel si non recordaris, a quo accepisti. Noteris enim leuitatis, & proximo damnum sine vlla utilitate inferres, & forte sine fundamento: ita relato Corduba docet Navarra lib. 2. cap. 4. dub. 10. num. 108. 2. edit. Lessius supra §. septimo. Thom. Sanchi concl. 2. num. 7.

PUNCTUM XVI.

An accusationem debeat praecedere secreta correctio.

- 1 Negatur a pluribus praemittendam esse secretam correctionem necessitatem.
- 2 Oppositum affirmatur ab aliis.
- 3 Media procedunt via qui dicunt non esse praemittendam correctionem ex iustitia, bene tamen ex charitate.
- 4 Probabilis est non solum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam esse accusare delictum, quod esse probari possit, non laborat infamia.
- 5 Quoties a iure datur facultas accusandi non est peccatum contra charitatem accusare.

Plures Doctores negant praemittendam esse correctionem secretam accusationi, Nam accusans non tam intendit emendationem delinquentis, quam punitionem delicti commisi, & satisfactionem offensae factae tertio, vel reipublicae. Non ergo adstringitur corrigere, cum correctio ad emendationem tendat. Deinde committens delictum coram aliis, reipublicam offendit: habet ergo quilibet ex reipublica ius cum accusandi, vt damnum quod per peccatum reipublica accepit, per punitionem delinquentis reparetur: per peccatum enim incitati fuerant homines ad similia peccanda, debent ergo detereri, & coerceri per punitionem ipsius: sic docuit Adrian. in 4. de correct. fraterna. col. 17. de f. ad. 2. Sotus de regendo secreto memb. 2. q. 1. Navarra cap. 18. num. 10. Cordub. de detract. q. 2. concl. 4. & quest. 3. concl. 4. & Scoto in 4. disp. 15. & Driedo de libert. Christiana. lib. 2. cap. 10. & colligitur ex cap. qualiter & quando 2. de accusat. vbi dicitur: Accusationem legitimam debet praecedere inscriptio, & denunciationem charitativa monitio. Solum ergo ad denunciationem, & non ad accusationem secreta correctio est praemittenda.

2. Alij Doctores per oppositum affirmant praemittendam esse monitionem, si emendatio fratris ex illa speratur, ita Dur. in 4. disp. 19. q. 4. ad. 1. Syluest. verbo accusatio. q. 3. Caiet. 2. 2. q. 33. art. 7. Lorca, lib. 1. art. 8. disp. 47. n. 27. & fauere videtur D. Thom. art. 7. cum vtramque opinionem retulerit, & nullam improbauerit. Ac solum ad 3. insinuat a contrario sensu, cum delictum non est famosum, habere locum verba Christi, Matth. 18. Ratio huius sententiae est, quia charitas id videtur exigere.

3. Media via alij Doctores procedunt. Affirmant namque non esse praemittendam correctionem ex iustitia, quando delictum est probabile, esse tamen praemittendam ex charitate, si fiat intelligitur emendandus priuatis monitis: ita Lessius lib. 2. de iustit. cap. 30. dub. 2. Navarra. l. 2. de restit. c. 4. dub. 13. n. 130. & 131. in 2. edit.

4. Dicendum tamen in hac re existimo: & quilibet ex illis sententis sit satis probabilis, at mihi probabilis est non solum esse contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, delictum accusare, quod esse probari possit, infamia non laborat Ratio est, quia infamia aperit viam iudici ad punitionem, Ergo tibi etiam ad accusandum. Ergo vti que sit infamia, clausa tibi est porta accusationis. Excipit nisi contra tertium directum: tunc enim accusatio, quia non ad punitionem tantum, sed ad correctionem ordinatur, institui potest eo ipso quo possis probare, vt latius in disp. de accusat. Deinde punitio publica est ad reparationem iniuriae factae reipublicae, vel alicui tertio. Peccata autem, quae a iudice non sunt contra reipublicam, vel tertium, non censentur reipublicae, vel tertio iniuriam facere. Ergo non est circa illa punitio publica quaerenda,

DE SECRETIS ALIENIS

Secundo dico, quoties à iure tibi datur facultas accusandi, non peccas contra charitatem etsi accuses non enim iustitia aduersus charitatem esse potest. Vnde etsi videatur contra charitatem esse delinquentem accusare, quem correctione secreta emendare poteris, at vere non est contra charitatem, cum ipse se delinquentem huiusmodi damno exposuit, & bono communi, quod per accusationem intenditur, sufficienter compensatur. Adde, manifestatio secreti delicti de se non est contra charitatem, quatenus charitas est virtus specialis, sed est contra iustitiam. Ergo si secludamus à tali manifestatione peccatum iniustitiae, & peccatum contra charitatem demus secludere. Denique si contra charitatem esset accusatio delicti, quod potest correctione secreta praecaveri, esset contra praecipuum Domini latum, Matth. 18. at ibi non loquitur Christus de accusatione, sed de denunciatione Evangelica, quae potius ad correctionem, quam ad punitionem procedit. Ergo.

PUNCTUM XVI.

Vtrum iudex teneatur repellere denunciationem sibi factam de delicto, eo quod illius secreta correctio non praecesserit.

- 1 Proponitur ratio dubitandi.
- 2 *Loca sentit obligatum esse iudicem, si commode potest, denunciationem repellere. At si denunciatus persistit, admittere debere denunciationem.*
- 3 *Teneatur iudex denunciationem admittere, tamen si denunciatus non probauerit denunciationem praecessisse.*
- 4 *Satisfit rationi dubitanti, n. 1. adducta.*

Ratio dubitandi desumitur ex cap. qualiter, & quando 2. de accusat. ibi enim dicitur denunciationem debere praecedere charitativam monitionem, iuxta textum Evangelicum: ubi primo corrigendus est frater secretis, deinde adhibendi sunt testes, postea si illos non audierit, dicendum esse Ecclesiae. Ergo omittens hos actus aduersus ius diuinum, Naturale, & Canonicum, denunciat. Ergo repellenda est eius denunciatio ut illicita, & contra charitatem, & iustitiam. Ergo non potest iudex illam admittere alias fauebit peccato denunciantis. Confirmo in supradicto cap. eodem modo dicitur debere charitativam monitionem praecedere denunciationem, quo inscriptio accusationem, & clamorosa insinuat inquisitionem, sed sine inscriptione accusatio nulla est, & sine clamorosa insinuatione nulla inquisitio. Ergo nulla erit denunciatio sine charitativa monitione. Confirmo secundo, ex doctrina Baldi in leg. 1. ff. de libor. & posthum. formam datam à lege, vel statuto non debere omitti, & ex tex. notandum in leg. magis puero §. penult. ff. de rebus eorum. Sed monitio secreta videtur tradi à Christo Domino pro forma, antequam denunciatio Ecclesiae fiat. Ergo est nulla denunciatio monitione omissa, & ita videtur tenere Felin. in cap. novit. de iudicis col. penult.

2 In hac quaestione loca 2. 2. quaest. 33. art. 8. disp. 47. num. 29. affirmat iudicem obligatum esse in quantum commode possit impedire denunciationem taliter factam. At si denunciatus non vult desistere, posse illam admittere, etsi requiratur eius officium, tenet admittere. Prima pars probatur ratione dubitandi. Secunda ex eo quod denunciatio iniudicia non habet dependentiam à secreta correctione, neque iure naturae, neque diuino, neque canonico, cum nullibi ob eius omissionem irrita reddatur. Non in iure canonico (de quo poterat esse dubium.) Nam in cap. qualiter & quando dicitur, denunciationem debere praecedere secretam monitionem, sicut accusationem libellus: sed non dicitur debere praecedere eodem ordine necessitatis, alias deberet constare semper, cum denunciatio fit praecise, secretam correctionem testisque fuisse inductos: quod est contra praxim. Quapropter cap. licet Helib. de simonia, cum Abbas Pomposianus ad summum Pontificem de claus esse ob varia crimina, & ipse opposuisset secretum non fuisse correctum, & delatores restarentur correxisse: Pontifex nihil de hoc puncto curauit, sed ad causae decisionem processit. Verum est processisse ex officio ob clamorofam de delictis insinuationem, ac proinde non videtur huiusmodi res adaequate probate denunciationem valere omitta correctione.

3 Quapropter cenleo dicendum teneri iudicem denunciationem admittere, etsi denunciatus non probauerit monitionem praecessisse, quod mihi persuadet vltus iudicum nihil de monitione interrogantium. Fateor tamen ipsum denunciante non praemissa correctione, cum deberet praemittere, peccare, & iniustitiam facere, at valide denunciare. Quia aliud est esse iniustitiam denunciationem, aliud esse validam. Verum si iudici aliquo modo constaret monitionem secretam non fuisse praemissam, casu quo esset praemittenda, quod difficile constare potest, iustitiam denunciationem omnino esse repellendam à iudicio, utpote iniustam, & contra praecipuum Dominici tradit expressè Glossa in cap. cum dilectus, 2. de accusat. per text. ibi si confiteri praefatum Episcopum de iam dictis excessibus non fuisse praemonitum ab eodem,

à denunciatione repellatis eisdem & cap. qualiter eodem titulo. licet Helib. de simonia Suar. tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 2. fin. num. 15. Valen. disp. 3. quaest. 10. p. 5. §. postet. etiam pag. 682. & 683. Alфонсус de Villaguri. in sua pract. l. 2. tit. de denunciat. Euangel. cap. 9. concl. 4. pag. 10. q. 9. & pag. 13. concl. 3. addit debere iudicem antequam denunciationem admittere, interrogare denunciante an praemiserit secretam correctionem, testisque induerit, quod si ita fecerit non probauerit, causamque omissionis legitimam non allegauerit, omnino esse repellendum. Sed quod diximus verius est ob vltum receptum.

4 Ad rationem dubitandi patet ex dictis: mandatur enim ille ordo correctionis secretae praemissi denunciationi, ut licita, & iusta denunciatio fiat, non ut valida, cum non possit denunciatio iustitiae dependere à monitione secreta, quae eo ipso, quo secreta fit, non potest de illa constare.

DISPUTATIO IV.

De odio, invidia, discordia, schismate, aliisque charitati contrariis.

Sicut charitas plures actus habet tam internos, quam externos, de quibus in superio ribus dictum est, sic etiam habet plura vitia sibi contraria, scilicet odium Dei, & proximi, inuidiam, acridiam, discordiam, contentionem, schismam, iram, seditionem, bellum, & scandalum, de omnibus his hac disputatione agemus. Solùm de scandalo, quia materia latior est, in sequentem disputationem referuamus.

PUNCTUM I.

De odio Dei, & proximi, quid sit, & quale peccatum.

- 1 *Odium est charitati contrarium, & est duplex, abominatio, & inimicitia.*
- 2 *Proponuntur quadam obiectiones, & sic illis satis.*
- 3 *Quodcumque ex iis obis circa Deum est mortale, neque fieri potest veniale ex leuitate materia.*
- 4 *Circa proximum aliquando esse potest veniale.*
- 5 *Odium proximi differt specie ab odio Dei.*
- 6 *In odio proximi qui censent non esse plures actus speciei distinctos.*
- 7 *Probabilis est oppositum.*
- 8 *Quae ratio odium proximi ab ira, & indignatione, appropinquat vindictae distinguitur.*
- 9 *Enumerantur plures casus, in quibus licitum est proximo velle malum.*
- 10 *An optare mortem, vel de illa gaudere ob hereditatem habendam licet, proponitur negans sententia.*
- 11 *Contrarium ut probabile defenditur, si cum dubio fiat motu ratione.*
- 12 *Satisfit contrario fundam. n. 10. adducto.*

Odium charitati oppositum est, velle alicui malum, quod malum illius est. Dupliciter concipitur, primo abominatio, id est ipsam personam tanquam tibi contrariam, & desiderando, ut non sit, & hic actus est odium abominatiois. Secundo, desiderando illi aliquid malum ex supradicta abominatioe, quod vocatur odium inimicitiae. Sic omnes Doctores in discussis referendi Vtrumque odium veritari posse circa Deum, & circa proximum de fide est. Circa proximum veritatur, si ob malum, quod in ipso residet, vel ob iniuriam tibi illatam aduerseris, velique illum perimere, aut aliquid aliud malum illi euenire. Circa Deum veritatur, non quatenus in se est, quia ut sic nihil mali habere potest, sed quatenus te punire, tibi que difficulta imperat: ob has enim rationes potest illum aduersari, & quantum in te est velle, ut non sit.

2 Quod si obiecias. Nullus potest velle alteri malum, nisi illud malum sibi esse bonum apprehendat. At in aduersione Dei, eiusque inimicitia nulla ratio boni esse potest. Ergo. Respondo nullam rationem boni esse, apprehendi tamen, & existima aliquid sufficere, ut possit Deus odio haberi à non videntibus ipsum. At illi qui Deum clare vident, cum videant obiectum summè diligibile, nequeunt illum odio habere: sic D. Thom. 2. 2. quaestione 34. art. 1. & ibi, Cateranus, Valen. disputatione 3. quaestione 11. p. 1. in fin.

Si in istis, Secundo, qui alterum odit, & aduersatur, est ob aliquid malum in eo existens: at in Deo nullum malum esse potest. Ergo non est capax odij, & aduersionis? Respondo non tempore esse necessarium ad odium, vt malum existat in persona, quae odio habetur, sufficit, si malum aliquid causet. Quapropter est